

Twijnstraat 49 en 51 in de 19de en 20ste eeuw

Sint Martinusschool en ondernemers/winkeliers era

Colofon

Twijnstraat 49 en 51 in de 19de en 20ste eeuw

Sint Martinusschool en ondernemers/winkeliers era

Onderzoek naar de historie van grond, bebouwing, eigendom, bewoning en bedrijfsmatig gebruik

Onderzoek, tekst en samenstelling: Ton Hooft, lid Werkgroep Historisch Onderzoek van het Utrechts Monumentenfonds

Illustratieverantwoording omslag voorzijde:

- Dominique Vermeulen • 2024 • *Voorgevels Twijnstraat 49 en 51 na verbouwing 1872* [Tekening]
- maker N.N. • 1912 • [Foto] • bron N.N. • in 2021 van P. (Peter) Sprangers/HKTH ontvangen

Illustratieverantwoording omslag achterzijde:

- Dominique Vermeulen • 2024 • *Gevel Twijnstraat aan de Werf vanaf verbouwing 1897* [Tekening]

Opmaak: Patrick Vonk, lid Werkgroep Historisch Onderzoek van het Utrechts Monumentenfonds

Druk: Practicum Print Management, Soest

ISSN: 1383-0279

SteenGoed verschijnt tweemaal per jaar en is een uitgave van

Lange Nieuwstraat 53, 3512 PD Utrecht

T 030 2311761

E info@umf.nu

W www.umf.nu

B NL68 TRIO 0254731678

www.facebook.com/UtrechtsMonumentenfonds

www.linkedin.com/company/UtrechtsMonumentenfonds

www.instagram.com/UtrechtsMonumentenfonds

Steun onze werkzaamheden

Met uw bijdrage steunt u de werkzaamheden van het Utrechts Monumentenfonds.

U ontvangt dan het Jaarverslag, *SteenGoed*, nieuwsbrieven en uitnodigingen voor vergaderingen, lezingen en/of excursies. De minimale bijdrage is €27,50 per jaar of als begunstiger voor het leven betaalt u eenmaal €450,-.

Draagt u onze monumenten een extra warm hart toe?

Een hogere bijdrage doneren mag natuurlijk altijd. Als begunstiger van het UMF mag u de giften - onder bepaalde voorwaarden - aftrekken van de inkomstenbelasting. Deze regeling is van toepassing, omdat het UMF een ANBI-status heeft. Meer informatie hierover vindt u op:

www.utrechtsmonumentenfonds.nl/content/begunstigers

*Alle uitgekomen edities van *SteenGoed* zijn te vinden op:*

www.utrechtsmonumentenfonds.nl/alleuitgavensteengoed

01	Inleiding en samenvatting	01
02	Ligging Twijnstraat 49 en 51	02
03	Sint Martinusschool, 1872-1915	03
	Ontwikkeling gebouwen school	05
	<i>Periode 1872-1897</i>	05
	<i>Periode 1897-1915</i>	07
	De school zelf	09
	<i>Veel hovenierszoons</i>	09
	<i>Inrichting schoollokalen</i>	13
	<i>Schoolhoofd E.C. Noyons</i>	13
	<i>Einde St. Martinusschool in de Twijnstraat</i>	15
	<i>A.K.M. Noyons, bekendste leerling</i>	16
04	Gebruik panden na vertrek school, periode 1915-1934	21
	Twijnstraat 49	21
	Twijnstraat 51	22
05	Enorme brand, juli 1934	24
06	Nieuwbouw, 1935	26
07	Gebruik panden vanaf 1935	28
	Twijnstraat 49	28
	Twijnstraat 51	29
	Wat er nog van de St. Martinusschool resteert	31
	Dankwoord	32
	Bijlage #1 Bouwkundige aanvullingen	33
	Bijlage #2 Diaconieschool No. 1	37
	Bijlage #3 Eduard Christiaan Noyons (1846-1926)	39
	Bijlage #4 Adriaan Karel Marie Noyons (1878-1941)	41
	Bijlage #5 Gebruikers Twijnstraat 49 van 1860-2006	47
	Bijlage #6 Gebruikers Twijnstraat 51 van 1860-2010	48
	Eindnoten	49
	Gebruikte afkortingen	51
	Bronnen en literatuur	51
	Illustratieverantwoording	53

Inleiding en samenvatting

De Twijnstraat is vele eeuwen lang een straat van handel, ambachten en andere bedrijvigheid. Dat is voor historisch ingewijden en veel gebruikers het bekende beeld en ging op voor bijna alle panden van de straat. Er waren ook uitzonderingen, zoals enkele woonhuizen, een leesbibliotheek, een hulppostkantoor en een zusterhuis. In de 18de eeuw was er een diaconieschool gevestigd, die zat vijf jaar in de straat.

In 2005 bracht Kees Visser zijn boek *De Twijnstraat, duizend jaar winkelstraat* uit. Dit boek opent met een grote foto van de straat met op de voorgrond een schoolgebouw. In 2021 ontving ik van Peter Sprangers (Historische Kring Tolsteeg-Hoograven) twee foto's van jongens uit verschillende klassen van deze school. Ik was benieuwd naar het verhaal ervan en werd er vol ingezogen.

Katholieke emancipatie in de 19de eeuw leidde tot de stichting van de Sint Martinusschool in de straat. Deze school opende in 1872, bloeide gedurende 43 jaar en bepaalde het beeld van Twijnstraat 49. Ernaast, op Twijnstraat 51, was de woning van het hoofd van de school, E.C. Noyons, die er veel vruchtbare jaren aaneenreeg. Eén van zijn zoons, A.K.M. Noyons, werd een vermaard medisch hoogleraar en onderzoeker, hij toonde zich bovendien een oorlogsheld. In de 20ste eeuw vertrok de Sint Martinusschool uit de straat en kreeg een vervolg vlak naast de gelijknamige kerk aan de Oudegracht, westelijk van de Twijnstraat.

Na de school was het weer *business as usual*. In Twijnstraat 49 kwam een meubelfabrikant, erna diende het voor opslag van chemicaliën. Twijnstraat 51 werd eveneens door de meubelfabrikant gebruikt, daarna zat er een electro-technisch bureau en vervolgens een opticien/instrumentmaker. Het jaar 1934 werd gemarkeerd door een spectaculaire brand in de chemicaliënopslag van Twijnstraat 49 die de beide eeuwenoude panden verwoestte.

In 1935 volgde nieuwbouw van twee winkel-/woonhuizen op de bewuste percelen. Op Twijnstraat 49 vestigde zich 'Radio van Dam', deze zaak werd na 70 jaar in 2006 beëindigd. Op Twijnstraat 51 vestigde zich een schoenenmagazijn dat werd opgevolgd door het bekende 'Sigarenmagazijn Logica' dat circa 65 jaar later in 2010 de deuren sloot.

Deze *SteenGoed*-editie verhaalt over de school, de meester, zijn zoon en de bedrijvigheid ná de school. In bijlage 1 treft u aanvullende historische tekeningen en zijn historische tekeningen in fasen geordend. In bijlage 2 leest u kort over de genoemde diaconieschool. Bijlagen 3 en 4 vermelden onder andere activiteiten, nevenfuncties en verdiensten van E.C. en A.K.M. Noyons. Tenslotte geven bijlagen 5 en 6 een chronologisch overzicht van de gebruikers en het gebruik van Twijnstraat 49 en 51 over de globale periode 1860-2010.

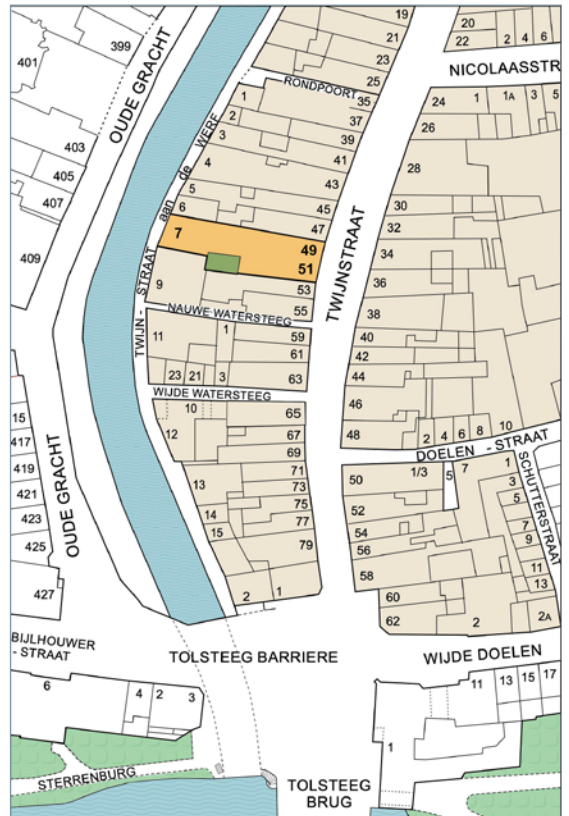
02

Ligging Twijnstraat 49 en 51

De Twijnstraat kende al zo'n anderhalve eeuw - houten - bebouwing voordat Utrecht in 1122 stadsrechten verwierf. De bebouwing was onderdeel van een pre-stedelijke kern waar de bewoners met handel en ambachten de kost verdienden. Toen Utrecht z'n stadsmuren opwierp en de stadsbuitengracht groef, werd deze voorstedelijke kern gezien z'n belang in de stad geïncorporeerd.

De genoemde pre-stedelijke bebouwing ontstond aan een bocht van de Rijn die daar toen meanderde. Parallel aan de Twijnstraat ontstond vanaf de 14de eeuw bebouwing aan wat uiteindelijk de Twijnstraat aan de Werf werd. De bebouwing hier diende voor handel, opslag in pakhuizen en werkplaatsen. De Twijnstraat, een dijkstraat, en de lager gelegen Twijnstraat aan de Werf hadden vijf verbindingen: twee aan het begin en eind via wedden en drie via stegen verdeeld over de straat.

Dit *SteenGoed* gaat over Twijnstraat 49 en 51. Het kaartje hieronder geeft de ligging van de percelen van deze panden weer. Het perceel van nummer 49 omvatte tevens het huidige Twijnstraat aan de Werf nummer 7. Tot 1890 werden Twijnstraat 49 en 51 overigens geregistreerd met respectievelijk de wijk-huisnummers 169 en 168 in Wijk B.

→ 2.1

Huisnummerplattegrond met Twijnstraat 49 en 51, inclusief het toenmalige aanbehoren van het bisdom aan de Twijnstraat aan de Werf, gemarkeerd. De tuin van Twijnstraat 51, achtergrond van drie foto's in dit *SteenGoed*, is groen gemarkeerd. Kaart door Bert Poortman.

Sint Martinusschool, 1872-1915

De vestiging van een school in de bedrijvige Twijnstraat was zoals gezegd uitzonderlijk. In 1748 werd de protestantse Diaconieschool No. 1¹ in de straat gevestigd, bovenmeester was Lambertus Nederhouw. Het pand werd al snel te klein en de school verhuisde vijf jaar later naar de Groenestraat.² Was de diaconieschool vijf jaar in de straat gevestigd, een heel ander verhaal geldt voor de katholieke St. Martinusschool die in 1872, als tweede en laatste school, in Twijnstraat 49 gevestigd werd en er na 43 jaar pas vertrok.

Ze kwamen van ver, de katholieken. Sinds de reformatie van 1580 werd hun godsdienst van een verboden tot een oogluikend toegestane religie. Er waren veel schuilkerken, meestal in woonhuizen gevestigd.³ Halverwege de 19de eeuw keerde het tij. De Grondwet van Thorbecke (1848) en het onderwijsmandement van 1868⁴ zorgden voor emancipatie van de katholieken. Vanaf laatstgenoemd jaar was Andreas Ignatius Schaepman (1815-1882) aartsbisschop van Utrecht. Hij begon voortvarend met het stichten van katholieke scholen.

De school in de Twijnstraat was één van de eerste katholieke scholen in Utrecht, in totaal werden in de tweede helft van de 19de eeuw zo'n 20 katholieke scholen in de stad gesticht. De St. Martinusparochie, waar de school deel van uitmaakte, was erg uitgestrekt: ze bestond uit de wijken B en K (respectievelijk Twijnstraat-omgeving en Tolsteeg) en liep tot Bunnik, Houten, Jutfaas en Oudenrijn. Het aantal parochianen groeide snel vanaf de tweede helft van de 19de eeuw en de geestelijken zagen het als hun taak om 'het gezonde voedsel der katholieke waarheid' boven 'het vergif eener schadelijken leer' te doen verstrekken.¹¹ De Martinusparochie werd uiteindelijk de grootste parochie van de stad.

In de 19de eeuw ontving slechts het openbare onderwijs financiële overheids-ondersteuning, het bijzondere onderwijs moest zichzelf bedruipen. Dit betekende het heffen van schoolgeld en een karig loon voor de onderwijzers.⁴

3.1

↑ 3.1

Andreas Ignatius Schaepman (aartsbisschop van Utrecht van 1868 tot 1882) rond 1872.

1 Publicaties waarin over deze school is geschreven, vermelden geen adres. Het huisnummer van de school heb ik helaas niet kunnen achterhalen. Voor nadere informatie over deze school verwijst ik naar Bijlage 2 - Diaconieschool No. 1.

2 Toen de Diaconieschool No. 1 later op Oudegracht 351 vlakbij de Twijnstraat gevestigd werd, deed waarschijnlijk de bekendste leerling, W.G. van de Hulst, er zijn eerste schoolkennis op. Zie hierover verder in Bijlage 2.

3 Één van die schuilkerken was het huis 'De Swarte Haen', een 'huiskerk' dus, Oudegracht 399. Vanaf 1700 werd daar onder het dak in het geheim de mis opgedragen. De kerkgangers moesten gedurende een halve eeuw door de tuinen van Oudegracht-huizen sluipen om bij deze primitieve kerk van de St. Martinusparochie te komen. Via die tuinen kon zonodig ook gevluht worden (bronnen: Hulzen/1978, p.139; HUA, 822-5 - Rooms-katholieke parochie van de Heilige Martinus te Utrecht; UDS).

4 E.C. Noyons, de hierna te bespreken hoofdonderwijzer, had bijvoorbeeld in 24 jaar onderwijzerschap op de St. Martinusschool vijfduizend gulden op zijn vermogen ingeboet. Hij ontving een vergoeding ('tractaat') van f 900,- per jaar bij een 75-urige werkweek, het geven van katholiek onderwijs moest je als een roeping zien.

De school in de Twijnstraat was één van de eerste katholieke scholen in Utrecht.

→ 3.2

'M. Vermooten' voerde onder andere het depot te Utrecht van thee- magazijn van Van den Berg. Vermooten huurde het pakhuis aan de Twijnstraat aan de Werf van het bisdom (zijn winkel op 'Twijnstraat, B. 175' werd Twijnstraat 39 vanaf 1890).

Het perceel van de St. Martinusschool op (het latere straathuis)nummer 49 liep tot aan de Twijnstraat aan de Werf door en de school telde al snel zo'n 150 leerlingen. Er werd f 1,- schoolgeld per maand van de ouders gevraagd. In de eerste vijf jaren werd de bovenwoning van Twijnstraat 51 verhuurd, dat bracht f 225,- per jaar op (de begane grond van dit pand werd door het schoolhoofd en zijn vrouw bewoond), van verhuring van de bovenwoning van nummer 49 is in die periode geen sprake. Aan de Twijnstraat aan de Werf maakte een pakhuis als losstaand bouwsel deel uit van het bisdomsbezit van nummer 49, dit pakhuis werd in genoemde periode voor gemiddeld f 145 per jaar verhuurd. De genoemde inkomsten hielpen de kosten van de school te dekken, tekorten werden jaarlijks door de aartsbisschop aangevuld. Het pakhuis werd overigens door Martinus Vermooten, handelaar in koloniale waren, van het Aartsbisdom Utrecht gehuurd. Hij voerde een winkel op Twijnstraat 39 en was onder andere Utrechts dephouder van populaire thee en koffie. Vermooten maakte voor de goederenbewegingen tussen de winkel in de Twijnstraat en het pakhuis aan de Twijnstraat aan de Werf gebruik van de nabije Nauwe Watersteeg. Het pakhuis dateerde op z'n laatst van de eerste helft van de 19de eeuw, helaas bleek niets vindbaar over werkelijke ouderdom en het uiterlijk van dit afzonderlijke gebouw dat los stond van Twijnstraat 49 (er bevond zich - tot 1897 - een plaats tussen de twee bouwvolumes aan de Twijnstraat en Twijnstraat aan de Werf).

Twijnstraat 49 was een pand met een relatief forse breedte van 7,0 meter⁵, Twijnstraat 51 was duidelijk smaller met 3,9 meter. Van nummer 49 viel de steile kap erg op, direct achter de drie grote ramen van het pand lag het eerste klaslokaal, zie de voorgeveltekening op de volgende pagina.

3.2

⁵ Dit was de oorspronkelijke middeleeuwse perceelsbreedte van panden in de straat (twee roeden). Door economische ontwikkelingen werd deze breedte later veelal gehalveerd. Zie Frans Kipp in de *Archeologische en Bouwhistorische Kroniek van de gemeente Utrecht over het jaar 1986*, p.248.

Ontwikkeling gebouwen school

Periode 1872-1897

Januari 1872 had het Aartsbisdom Utrecht de tot dan toe bedrijfsmatig gebruikte panden Twijnstraat 49 en 51 verworven, tot kort ervoor zaten op nummer 49 een uitdrager en op nummer 51 een slijterij annex tapperij. Vestiging van scholen in bestaande gebouwen kwam vaker voor, echter meestal in woonhuizen. Vanaf maart 1872 werd Twijnstraat 49 tot school verbouwd waarbij het vanaf de straat zichtbare deel slechts bestond uit een nieuwe onderpui. Vanaf circa 1850 zag je inmiddels de opkomst van winkelpuien⁶, mogelijk had Twijnstraat 49 voor de verbouwing reeds een dergelijke pui (de verbouwingstekening van 1872 kent geen bestaande situatie). De verbouwing werd verzorgd door J.A. van Reijzen (meester timmerman, gevestigd op Oudegracht 347) en was in juli afgerond. Op 12 augustus 1872 werd de St. Martinusschool als een gemengde 'bijzondere school voor meer uitgebreid lager onderwijs' geopend. Twijnstraat 49 kende nu vier schoollokalen⁷, op nummer 51 bevond zich nu de woning van het hoofd van de school. De oorspronkelijke houten puibalken van beide panden bleven behouden.

De vier klaslokalen als getoond op de volgende pagina waren relatief ruim door de breedte van Twijnstraat 49 en hadden oppervlaktes tot 50 m², in het grootste lokaal ontvingen in latere jaren zo'n 60 leerlingen les. De lichtinval in de lokalen achter het eerste lokaal vond plaats via glazen puien en vensters.

Over de ouderdom van de twee panden kunnen we slechts een aanname doen, er zijn geen (bouwkundige) tekeningen van de panden bekend. Straatfoto's tot 1935 en enkele oude luchtfoto's van 1927 geven een beeld van de omvang en vorm van de casco's.

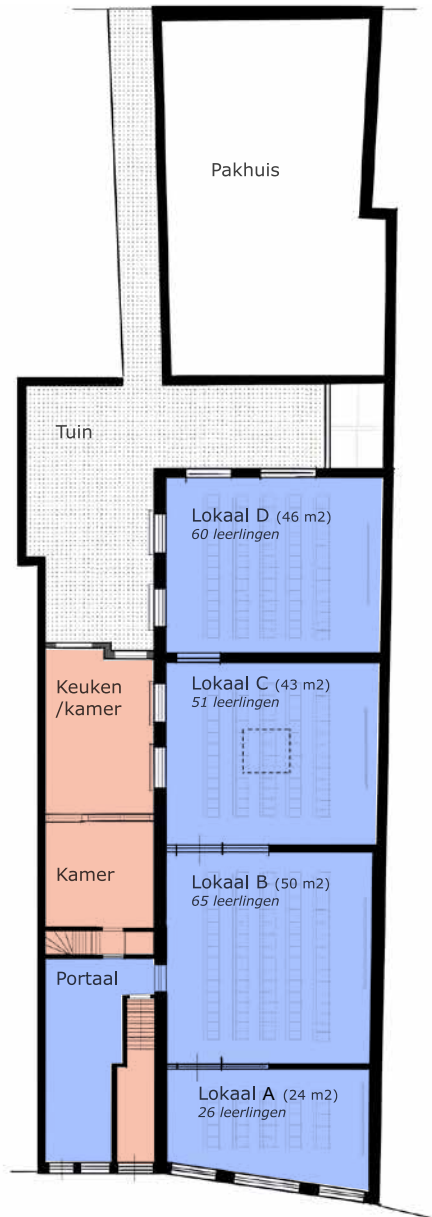
3.3 | 3.4

↑ 3.3 | 3.4

De panden vanaf de verbouwing van 1872 tot schoolgebouw (nummer 49) en woning voor het hoofd van de school (nummer 51). In het schoolgebouw werden vier klaslokalen gemaakt, de ingang van de school was via de linkerdeur van nummer 51. De rechterdeur van nummer 51 verleende toegang tot de bovenwoning. De woning had een tuin die eveneens voor het maken van klassenfotografen gebruikt werd (zie ook afbeelding 3.5). Tekeningen door Dominique Vermeulen.

6 Zie *SteenGoed* nr. 71: *Historische winkelpuien Twijnstraat (...)*, bij 'Bronnen en literatuur' als publicatie opgenomen.

7 Verder waren er drie privaten, twee waterplaatsen met volgens inspecteur 'uitstekend welwater' maar er was geen gymnastieklokaal of speelplaats (ook niet na 1897). De ingang van de school was toen via het portaal van nummer 51.

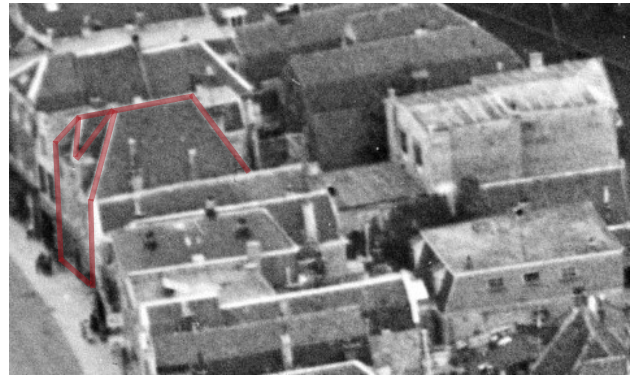

3.5

↑ 3.5

Rechts de vier schoollokalen in Twijnstraat 49, links ervan de woning van het schoolhoofd zoals de indeling vanaf 1872 was, de basis van deze tekening is in 1895 (door de toenmalige schoolinspectie) getekend, overgetekend en ingekleurd door Dominique Vermeulen. In blauw de school, in rood de woning van het schoolhoofd.

Twijnstraat 49 was een relatief breed Twijnstraatpand en had een steile, forse kap. De begane grond was hoog, dat zie je op foto's van het Utrechts Archief en er zijn hoogtes gemeten. Een inspectierapport van 1895 geeft aan dat de twee schoollokalen direct achter de voorgevel een hoogte hadden van 4,3 meter. De twee lokalen daarachter hadden een hoogte van 4,5 meter (het straatniveau loopt af naar de Twijnstraat aan de Werf). De afmetingen en kap maken aannemelijk dat nummer 49 qua casco middeleeuws was, tevens kijkend naar andere Twijnstraat-panden van deze ouderdom (nummers 15, 63, 79, 50, 58 en 60). Twijnstraat 51 doet gezien z'n uiterlijk, proporties en de vele andere voorbeelden in de straat duidelijk jonger aan, dit pand was aannemelijkerwijs 17de-eeuws qua casco.

3.6 | 3.7

↑ 3.6 | 3.7

Op deze - ingezoomde - luchtfotofragmenten uit 1927 zijn Twijnstraat 49 en 51 met rode contouren herkenbaar gemaakt. Het verschil in casco's van de panden komt hier duidelijk in naar voren.

Als onderwijzer voor de school werd Eduard Christiaan Noyons (1846-1926)⁸ III aangetrokken. Noyons was daarvoor onder andere in Breda (Ginneken) onderwijzer geweest. Voor de zojuist gestichte Martinusschool in Utrecht zag hij groei-mogelijkheden voor zichzelf én voor de school. Al snel werd hij hoofdonderwijzer en verantwoordelijk voor het reilen en zeilen van de school. Twintig jaar later werd Noyons' oudste zoon Antoon Ferdinand Marie als één van de onderwijzers bij de school aangesteld, over het schoolhoofd E.C. Noyons later meer.

Het aantal leerlingen groeide gestaag, in 1874 ontvingen 83 jongens en 53 meisjes hier onderwijs. In 1876 werd E.C. Noyons al ondersteund door twee hulponderwijzers en enkele kwekelingen, vijf jaar later waren er naast Noyons drie onderwijzers en drie kwekelingen. Op dat moment genoten meer dan 200 leerlingen er onderwijs. Door de grootte van het gebouw, gecombineerd met strengere onderwijswetgeving ging dit gegroeide leerlingen-aantal klemmen. Het Aartsbisdom Utrecht zag geen andere mogelijkheid dan er een jongensschool van te maken, deze verandering kreeg z'n beslag in 1890. Kort hiervóór was de Leoschool voor kinderen van arme ouders in Abstede geopend. Dit zorgde ervoor dat 'meer dan ooit nette kinderen' naar de St. Martinusschool gingen, zoals Noyons aan de aartsbisschop rapporteerde.

Drie jaar na de omzetting naar een jongensschool schreef Noyons in een brief aan de aartsbisschop dat het lesgeven bemoeilijkt werd door de in de Twijnstraat voorbijrijdende paardentrams⁹ en het regelmatig 'klingelen der bel'. In 1895 oordeelde de toezichtcommissie voor het onderwijs dat het eerste lokaal als gevolg van 'ventilatie door de ramen aan de straat' ongeschikt was voor onderwijs. Het tweede lokaal kwam er ook niet goed vanaf, in het inspectieverslag stond: 'ventilatie door het por-

taal, waar de lucht onfrisch is door de daar hangende kleeren, vooral bij regenachtig weer'. Het aantal leerlingen was door onder andere de groei van het aantal parochianen, inmiddels weer op het niveau van toen het nog een gemengde school was, meer dan 200. Deze zaken bij elkaar maakten de fysieke situatie in het schoolgebouw onhoudbaar. Noyons kon afkeuring van het schoolgebouw voorkomen door aan te geven dat er spoedig verbouwd zou worden, hij was al druk met de voorbereidingen ervan bezig geweest.

Periode 1897-1915

In 1897 vond verbouwing en uitbreiding van de school plaats. Het lokaal pal aan de straat kwam te vervallen en de onderpuien van schoolgebouw en woning werden vervangen. In plaats van vier te krappe lokalen werden vijf ruime en comfortabele schoollokalen tot stand gebracht.

Van de situatie van na de verbouwing van 1897 zijn in de beeldbank van Het Utrechts Archief twee specifieke foto's van het schoolgebouw te vinden, één van de voorgevel in de Twijnstraat en één van de gevel aan de Twijnstraat aan de Werf. Op deze foto's zijn de naamstenen van de school te zien, op die van de Twijnstraat-onderpui was 'ST. MARTINUSSCHOOL' te lezen en op de achtergevel aan de werf 'SINT- MARTINUS SCHOOL' in drie afzonderlijke naamsteendelen. De begane grond van het werfdeel van de voormalige school herbergt achter de (rechter) deur nog sporen van een oorspronkelijke openbare en vanaf 1897 over- en ingebouwde steeg die mogelijk teruggaat op de middeleeuwse situatie/verkaveling.

Het nieuwe werfdeel van de school voorzag in een modern schoolgebouw, dit is onder andere ook af te leiden aan de gevelroosters, geheel rechts in de gevel. Deze roosters verzorgden de ventilatie in de klaslokalen. In de verschillende openbare scholen die rond diezelfde periode in Utrecht werden gebouwd, was dit ook de standaard.

8 Over E.C. Noyons' naam, zie eindnoot III

9 Op 1 maart 1893 werd Lijn B van de paardentram in gebruik genomen. Deze ging door de Twijnstraat naar het Ledig Erf. Hiervandaan ging de tram kort erna weer door de Twijnstraat terug. De bel was kennelijk het hinderlijkst, diverse koetsiers belden er wel erg vrolijk op los (Hulzen/1987). Het hoeftgetrappel op de straatstenen en het geluid van de wielen van de tram kwamen daar nog bij. Bedenk ook dat de eerste auto's pas vanaf 1896 in Nederland rondreden.

3.8

3.9

3.10

3.11

↑ 3.8 | 3.9

De voorgevels van Twijnstraat 49 en 51 en de gevel aan de Werf vanaf de verbouwing van 1897. De rechterdeur van Twijnstraat 49 gaf toegang tot de school terwijl de linkerdeur dat deed tot de gang van de woning van het schoolhoofd en zijn gezin. Achter de twee tussenliggende raamkozijnen was een kamer van de schoolhoofd woning. De deur van nummer 51 gaf toegang tot de privé-woonvertrekken van het schoolhoofd en z'n gezin op de verdiepingen. Tekeningen door Dominique Vermeulen.

↑ 3.10 | 3.11

3.10: Een foto van rond 1910 die de voorgevel in de Twijnstraat van het schoolgebouw weergeeft.

3.11: Een foto van de gevel van het schoolgebouw aan de Twijnstraat aan de Werf, deze foto is in 1915 gemaakt.

→ 3.12

Dakplattegrond vanaf 1897. Tekening Dominique Vermeulen.

3.12

De school zelf

Veel hovenierszoons

Naast leerlingen uit de directe omgeving van de Twijnstraat werd de Martinusschool vanaf 1890 door steeds meer hovenierszoons uit vooral Tolsteeg en Abstede bezocht. Foto's van circa 1905 en 1912 laten schooljongens uit verschillende klassen van de school zien waarbij familienamen van hoveniers veelvuldig in het bijschrift genoemd worden. Het gaat onder andere om de namen Agterberg, Jongerius, Koot, Van Zijl en Verheul.

Op een inmiddels verdwenen genealogische webpagina¹⁰ stond bij onderstaande klassenfoto van circa 1905: "Zo had je de school van meester Noyons aan de Twijnstraat. Meester Noyons, met zijn sikje, was een voor die tijd zeer vooruitstrevende onderwijzer en heel wat hovenierskinderen hebben hun eerste lessen bij meester Noyons en zijn assistent, de oude meester Gerritse, gekregen. Meester Gerritse heette onder de leerlingen algemeen 'de sik', hoewel meester Noyons ook een sik had en wel een veel mooiere! Wij bieden U hier een foto van meester Noyons, tesamen met een klas van vijfentwintig kinderen. Niets bijzonders zult U zeggen, zo'n oude schoolfoto heb ik ook nog in mijn album! Maar als we U er nou bij vertellen dat deze klas bestond uit alleen maar hovenierskinderen van Tolsteeg en Abstede ... en dat er twaalf bij zijn uit het bekende geslacht Jongerius!"

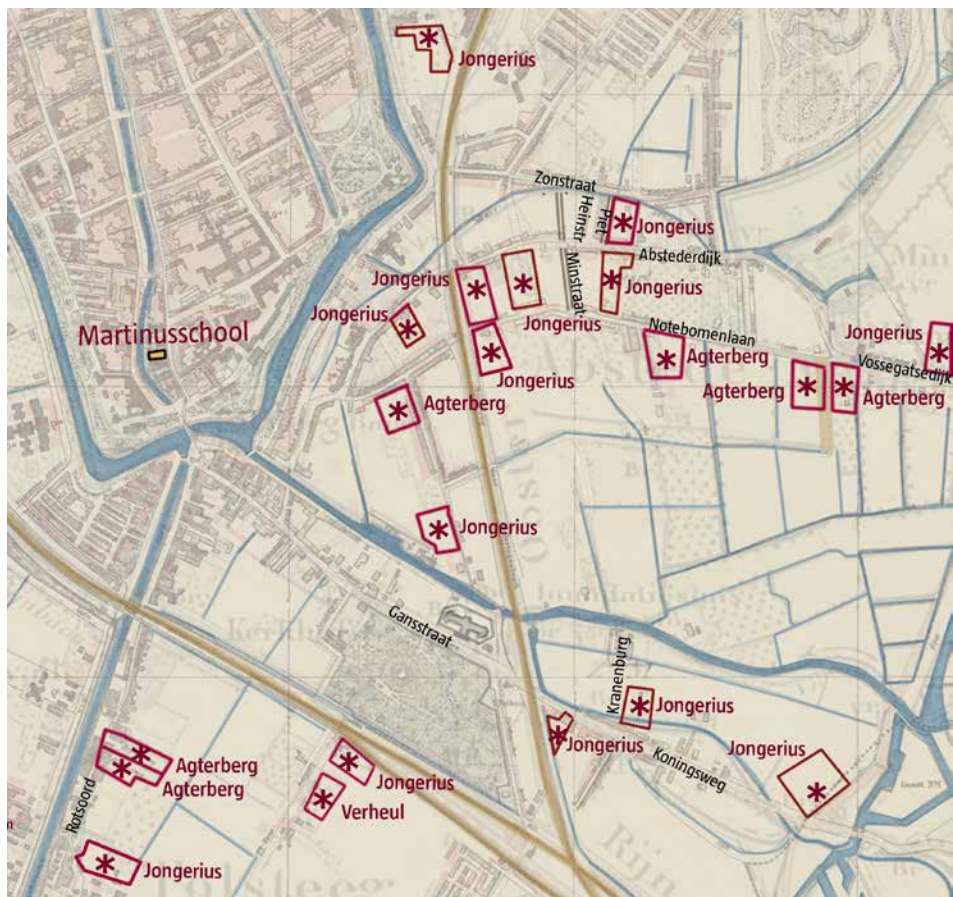

"Meester Gerritse heette onder de leerlingen algemeen 'de sik', hoewel meester Noyons ook een sik had en wel een veel mooiere!"

3.13

¹⁰ De bewuste verdwenen webpagina is stambo.eu/noyens.html. Deze was ter vervanging van de webpagina www.ajongerius.nl/noyens.html (reeds langer niet meer bereikbaar).

Een historisch kaartje met de hovenierspercelen van de bij de afbeelding genoemde hoveniersfamilies geeft een goed beeld van de nabije ligging ervan ten opzichte van de Martinusschool.

3.14

← 3.13

Leerlingen uit verschillende klassen van de school rond 1905 met veel zoons van hoveniers uit vooral Tolsteeg en Abstede. Bij de foto genoemde namen van bekende hoveniersfamilies zijn onder andere Jongerius (9x), Agterberg (4x), Verheul (3x), Koot (2x) en Van Zijl (2x). Hoofd van de school E.C. Noyons staat rechts bovenaan. Klassenfoto's van de school werden in de tuin van Twijnstraat 51 genomen.

↑ 3.14

Samengestelde kaart uit circa 1900 met de locaties van hoveniers met de achternamen Jongerius, Verheul en Agterberg. De aangegeven bebouwing buiten de singels is inclusief de wegen slechts indicatief, idem geldt de afmeting van de percelen van de hoveniers. Kaart door Bert Poortman.

Een klassenfoto van circa 1912 laat via het bijschrift zien dat toen ook nog veel hovenierszoons uit Tolsteeg en Abstede hier 'ter schoole' gingen.

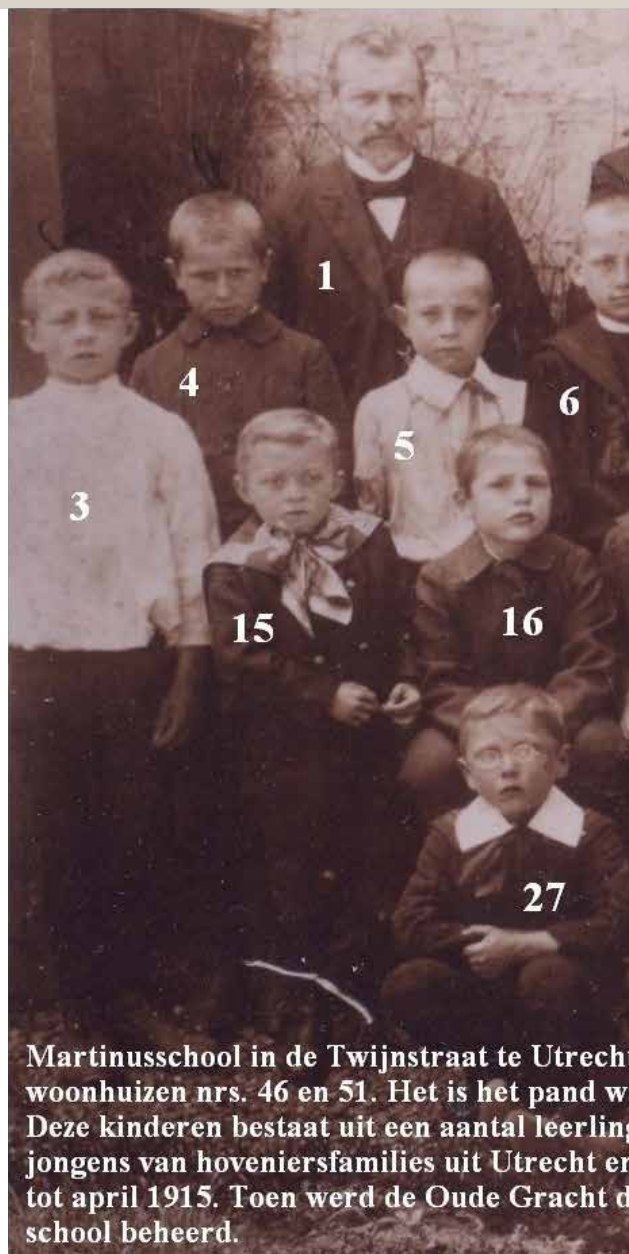
Op de vervallen webpagina waar deze foto opgenomen was, stond: "Het 'ras' van hoveniers was iets zeer aparts. Grote, sterke mannen en vrouwen, gehard in het zware tuindersvak en met heldere koppen. De tuinderskinderen gingen in Utrecht op school en de meesters hadden hen graag in de klas. Er waren scholen, die aan de stadsrand gelegen waren en die vrijwel uitsluitend bevolkt werden met de spruiten uit de kinderrijke hoveniersgezinnen." Het woord 'ras' moet hier mijns inziens (auteur) uitgelegd worden als 'kaste', een zeer gesloten sociale kring.

De St. Martinusparochie werd gezien het relatief grote aantal hoveniers, tuinders en boeren ook wel 'klompenparochie' genoemd en de St. Martinusschool ook wel 'klompenschool'.

"Het 'ras' van hoveniers was iets zeer aparts. Grote, sterke mannen en vrouwen, gehard in het zware tuindersvak en met heldere koppen."

→ 3.15

Leerlingen uit verschillende klassen van de school rond 1912 met eveneens veel zoons van hoveniers uit vooral Tolsteeg en Abstede. Bij de foto genoemde namen van bekende hoveniersfamilies zijn voornamelijk Verheul, Koot, Van Zijl en Agterberg. Hoofd van de school E.C. Noyons staat links bovenaan. Net als de klassenfoto uit 1905 is deze klassenfoto in de tuin van Twijnstraat 51 genomen.

Martinusschool in de Twijnstraat te Utrecht woonhuizen nrs. 46 en 51. Het is het pand waar deze kinderen bestaat uit een aantal leerlingen jongens van hoveniersfamilies uit Utrecht en tot april 1915. Toen werd de Oude Gracht de school beheerd.

1:Mr. Noyons. 2:Mr. v. der Linden. 3:Kees
6:Jos v. Kuijk *18-1-1900 (Keulse Vaart). 7:G
11:Piet v. Kuijk * 13-3-1901 (Keulse Vaart).
Lijnpad). 15:Cor v.d. Hoven (Kromme Rijk
19 en 20 gebr. de Bree (De Koppel). 21:Ber
25 en 26 n.n. . 27en 28:Bert en Kees Ver

t rond 1912. Deze school bestond uit een paar klaslokalen, die daar getimmerd waren in de
 waarin later Radio van Dam en de sigarenmagazijn gevestigd waren.

gen van verschillende leeftijden en verschillende klassen. Voor zover bekend zijn het allen
 in directe omgeving. Deze school die onder het gezag van het aartsbisdom stond deed dienst
 de nieuwe Martinusschool, geopend naast de Martinuskerk. Door die parochie werd de

es van Zijl, zn.v. Willem v. Zijl, (Hout.pad - De Koppel. 4:Jan van Zijl, broer v. 3. 5:n.n.
 iel Verheul (Ln. v. Soestbergen). 8:..... 9:Frans v. Hoven (Kromme Rijn). 10:n.n..
 12:Piet Agterberg (Notenbomenlaan). 13:Piet de Wit (Abstederdijk) 14:Jan de Groot (Kleine
 n). 16:Giel Koot (Kranenburg). 17:Giel Koot (Keulse Vaart). 18:Manus Koot (Kranenburg).
 tus de Rijk (Notenbomenlaan). 22:..... Verheul (Croeselaan). 23 en 24 gebr. Kaldenhoven.
 heul (Ln. v. Soestbergen). 29:Bertus de Wit. 30: n.n. . Kaldenhoven 31 en 32 n.n. .

3.15

3.16

Inrichting schoollokalen

Ik heb zeer m'n best gedaan om foto's van de St. Martinusschool te vinden, helaas heb ik er geen gevonden van de inrichting van de schoollokalen. Om toch een indruk te geven, heb ik hierboven een foto van een - katholiek - klaslokaal opgenomen die een idee geeft van enkele van de vier lokalen van vóór de verbouwing van 1897.

Vanaf 1860 werden er in Utrecht schoolplaten ontwikkeld die al snel (in het hele land) erg populair werden, het visuele ervan werkte erg goed. Deze schoolplaten gingen over vaderlandse geschiedenis, geloofsgeschiedenis, het planten-, dieren- en delfstoffenrijk en ambachten. De bedenker en ontwikkelaar was de onderwijzer Hendrik Jan van Lummel (1815-1877), hij gaf vanaf 1848 les op een (basis)school aan de Springweg.

Vanaf de opening van de school gaf de zogenaamde letterkast vast nog ondersteuning bij het onderwijs. De letterkast of 'leesmachine' moest de leerlingen leren lezen. Klassikaal en op een aanschouwelijke wijze kon de docent het proces van woordvorming uitbeelden. Vóór die tijd werd er hoofdelijk onderwijs gegeven: de onderwijzer gaf elk kind apart een taak en elk kind werd individueel overhoord. Maar de letterkast droeg bij aan het klassikaal onderwijs, deze vorm van onderwijs kennen we vandaag de dag nog steeds. De kast bestond uit drie delen: het linkerpaneel voor de klinker, het rechterpaneel voor de medeklinkers en in het midden een zetraam waarop woorden konden worden gemaakt. Het leesplankje (aap-noot-mies) volgde rond 1900 de letterkast op.

3.17

Schoolhoofd E.C. Noyons

Hiervóór sprak ik reeds kort over het schoolhoofd Eduard Christiaan Noyons. Hij speelde belangrijke rollen voor de St. Martinusschool en het katholieke onderwijs, lokaal, regionaal en - onder andere via zijn gewaardeerde en populaire lees- en schrijfmethoden - zelfs nationaal. Noyons werd in Den Bosch geboren en haalde daar in 1872 - nadat hij vijf jaar had onderwezen - 'op buitengewoon schitterende wijze de hoofdakte' volgens een krantenartikel van 25 jaar erna. In 1872 trouwde hij met Hendrika Cornelia Magielsen (1851-1907). Ze gingen op Twijnstraat 51 wonen, de woning naast de school. Daar kregen ze tien kinderen waarvan er vier jong overleden (over hun oudste zoon Adriaan leest u verderop nog in dit *SteenGoed*).

3.18

← 3.16

Schoollokaal in Utrecht van kort na 1905, zoals enkele van de vier lokalen van de St. Martinusschool vóór 1897 feitelijk waren^{IV}

← 3.17

Zogenaamde Letterkast die tot circa 1900 leerlingen van de school hielp leren lezen.

Plantenrijk. 21.
Kruidenierswinkel.

← 3.18

Gezin Noyons rond 1898 in de tuin van Twijnstraat 51. Linksboven vader en schoolhoofd Eduard Christiaan, rechts van hem zijn zoon Adriaan Karel Marie.

→ 3.19 | 3.20

3.19, boven:
Schoolplaat H.J. van Lummel van circa 1870
- Kruidenierswinkel, serie Plantenrijk.
3.20, onder:
Schoolplaat H.J. van Lummel van circa 1900 - De straat in de stad, serie Ambachten.

DE STRAAT

LA RUE

3.19 | 3.20

3.21

← 3.21

Eduard Christiaan
Noyons rond
1885.^v

Noyons werd in diverse artikelen als 'sympathiek' beschreven, in een krantenartikel werd over hem als 'beschaafd en vriendelijk mensch en man van karakter' geschreven. Hij gaf 'met hart en ziel' les aan de Martinusschool en zette zich op dezelfde manier in voor het Utrechtse katholieke onderwijs. Leerlingen van de school respecteerden hem en zij waren op hem gesteld. Dat gold voor de meeste mensen die met hem in contact kwamen, hij was bij velen geliefd.

Noyons werd vanaf 1872 al snel geassisteerd in het lesgeven en tien jaar later ontvingen de leerlingen onderwijs van zeven leerkrachten waarvan Noyons er één was. Naast het lesgeven en het managen van de hulpleerkrachten runde hij de school. Zodra de school of het onderwijs actie verlangden, wist hij de aartsbisschop steeds effectief te adresseren. Ik noemde reeds de verbouwing en uitbreiding van 1897 ten gevolge van geluidsoverlast en dreigende afkeuring van het schoolgebouw. Zijn katholieke roeping en kwaliteiten leidden tot tal van extra activiteiten en nevenfuncties.

Vanaf 1882 gaf Noyons R.K. Normaallessen (opleiding tot onderwijzer) aan de avondschool in de Twijnstraat en bleef dat nog lang doen nadat hij in 1890 directeur van de R.K. Normaallessen in Utrecht werd, dit laatste zou hij een kwart eeuw doen. Het Centraal Bureau voor Genealogie vermeldt (via de Beeldbank Het Geheugen): 'Velen in den lande danken hem hun opleiding als onderwijzer'. Vanaf 1895 tot vlak voor zijn pensioen was hij ook nog lid van de examencommissie voor de akte en hoofdakke in het onderwijs.

Naast de vele werkzaamheden die Noyons verrichtte, was hij in 1896 ook één van de oprichters van de 'Onderwijzersvereeniging van Onderwijzers en Hoofden van Scholen voor Utrecht en omstreken'. Noyons was ook nog lang een 'flinken' voorzitter geweest van de Vereeniging van R.K. Schoolhoofden en had deze vereniging 'tot grooten bloei' gebracht. Het *Katholieke Schoolblad* noemde hem in 1926 'een der besten onder ons'. Voor zijn verdiensten op onderwijsgebied was Noyons 'op voordracht van een bekend hoofdinspecteur' benoemd tot ridder in de orde van Oranje-Nassau.

Na het overlijden van zijn vrouw in 1907 zette hij zich nog ruim vijf jaar op de St. Martinusschool in en kreeg z'n pensioen toegekend. Voordat Noyons van de school terugtrad, zorgde hij er voor dat in 1915 de opvolger van de school aan de Oudegracht werd geopend. Noyons zette zich toen nog vijf jaar voor het lokale en regionale katholieke onderwijs in. Rond 1920 ging hij bij zijn - enige - dochter (Maria Mathilda Adriana, roepnaam Marie) in de Achterhoek wonen. Hier, in Lichtenvoorde, zette hij zich op velerlei gebied tot op het laatst overtuigd in, bijvoorbeeld voor het Kruisverbond (katholieke vereniging ter bestrijding van alcoholisme en bevordering van matigheid). In Lichtenvoorde en omgeving 'eerden alle standen hem als een vriendelijke man'. Bij zijn overlijden in 1926 werd uitgebreid en lovend in veel krantenartikelen over Noyons bericht. Naast zijn harde werk op de Martinusschool werden zijn vele andere activiteiten en verdiensten gememooreerd. Voor een overzicht van Noyons' activiteiten, verdiensten en meer: zie bijlage 3.

Einde St. Martinusschool in de Twijnstraat

Het aantal leerlingen van de Twijnstraat-school bleef ook na de verbouwing van 1897 stijgen. Vijftien jaar later voldeed de school niet meer en viel het besluit deze op te heffen. E.C. Noyons overtuigde pastoor en vicaris-generaal Bernardus Antonius de Wit (1855-1934) ervan om de school in de directe nabijheid voort te zetten.

In 1914 werd de oude St. Martinuskerk op Achter Twijnstraat afgebroken en daar verrees een nieuw schoolgebouw op het (latere) adres Oudegracht 397, vlakbij de in 1901 geopende neogotische St. Martinuskerk. In 1915 was de verhuizing van de school een feit. De afbeeldingen op de volgende pagina tonen de oude St. Martinuskerk en de opvolger van de St. Martinusschool op de Oudegracht.

3.22

3.23

3.24

↑ 3.22

De oude St. Martinuskerk op Achter Twijnstraat 15-16 anno 1899, in 1914 afgebroken ten behoeve van de bouw van de opvolger van de St. Martinusschool uit de Twijnstraat.

A.K.M. Noyons, bekendste leerling

Waarschijnlijk de bekendste leerling van de Martinusschool aan de Twijnstraat was één van de zonen van de hiervoor beschreven E.C. Noyons. Adriaan Karel Marie Noyons (1878-1941) kreeg op deze school les van meester Jozua Gerritse (1860-1951; bijgenaamd 'de sik'), doorliep na de school het stedelijk gymnasium en studeerde vervolgens geneeskunde aan de Universiteit Utrecht. Hij vestigde zich als arts, deed wetenschappelijk onderzoek met professor Hendrik Zwaardemaker (1857-1930), promoveerde cum laude tot doctor in de geneeskunde en werd privatdocent aan de Universiteit Utrecht. Adriaan woonde tot 1906, het jaar dat hij voor zijn artsexamen slaagde, op Twijnstraat 51. Hij woonde er dus 27 jaar en zou erna als befaamd hoogleraar en onderzoeker één van de bekendste oud-straatbewoners worden.

↑ 3.23 | 3.24

3.23: Toegangspoort naar de nieuwe St. Martinusschool vanaf 1915, anno 2011.

3.24: Het gebouw van de nieuwe St. Martinusschool, Oudegracht 397. Het interieur werd rond 1985 getransformeerd tot een appartementencomplex met 31 zelfstandige wooneenheden.

3.25

3.26

→ 3.25

Professor Dr. A.K.M. Noyons in zijn werkkamer van de Universiteit Utrecht in 1932.

↑ 3.26

Het gemaakte staatsieportret van professor Noyons uit 1941, dit schilderij is vervaardigd door Hubert Marie (Huib) Luns.

Nota bene: dit staatsieportret hangt in de F.C. Donderskamer van het Academiegebouw van de UU, hier vergadert het College voor Promoties.

Leuvense tijd: ontwikkeling naar internationaal aanzien

Van 1912 tot 1928 werd Noyons hoogleraar en onderzoeker in Leuven, in WO I speelde hij daar een ware heldenrol (en redde er en passant belangrijke monumenten), bewerkstelligde en ontwierp er een fysiologisch lab dat vooraanstaand in Europa was en had er verder een indrukwekkende carrière, u leest de details in bijlage 4.

Zo'n imposante fysioloog wilde de Utrechtse Universiteit wel naar zijn geboortestad terughalen, dit werd uiteindelijk geëffectueerd in 1928.

Terug naar Utrecht: de kroon op het werk

In 1928 werd Noyons hoogleraar fysiologie aan de Universiteit Utrecht maar niet voordat hij de toezegging kreeg dat hij ook in Utrecht een hoogwaardig nieuw laboratorium mocht ontwerpen. Het bestaande lab aan de Van Asch van Wijckskade was verouderd en nauwelijks geschikt om op nationaal en internationaal niveau mee te komen.

Rockefeller Foundation

Door zijn vakkwaliteiten en doorzettingsvermogen haalde Noyons f 400.000 steun van de Rockefeller Foundation¹¹ voor een nieuw laboratorium binnen, een wezenlijke bijdrage aan de bouw. Er ging een stevig schaakspel aan vooraf waarin Noyons een hoofdrol speelde. De sleutelfiguren van de Rockefeller Foundation zagen in hem de enige juiste persoon om een vooraanstaand lab te ontwerpen en leiden. Ze hadden een zeer goede indruk van hem: 'relatively young, earnest, well-informed, and direct' en 'it would place a good man as Prof. Noyons in circumstances that would give full outlet to his energy and ability'. Bijna kaapten een Engelse en Amerikaanse universiteit Noyons voor

*11 De Rockefeller Foundation is een particulier fonds uit Amerika dat sinds 1913 als vooraanstaande filantropische instelling overal ter wereld initiatieven in (onder andere) de gezondheidszorg subsidieert. Het werd opgericht door oliebaron John D. Rockefeller Sr. en is één van de invloedrijkste niet-gouvernementele organisaties in de wereld. Dankzij de gelden van dit fonds en de ideeën van hoogleraar Rudolf Magnus kon in 1929 al het voor die tijd uiterst moderne 'Pharmacologisch Paleis' aan de Vondellaan worden geopend (zie verderop). Emeritus hoogleraar Willem Hendrik Gispen schreef het boeiende boek *Rockefeller en Utrecht (zie 'Bronnen en literatuur')* over het 'steekspel om het grote geld' dat werd gespeeld om steun voor de bouw van het farmacologisch en fysiologisch lab te Utrecht binnen te halen.*

Utrecht weg maar Noyons had de haven in zicht voor een succesvolle vervolgcarière en een nieuw lab waardoor hij definitief voor UU koos. In 1930 werd aan de Vondellaan zijn nieuwe lab als één van de drie preklinieken van het Academisch Ziekenhuis Utrecht geopend.

Noyons had het fysiologisch laboratorium in Leuven naar zijn inzichten laten bouwen en gebruikte zijn praktische ervaring ten gunste van de inrichting van het Utrechtse lab. Het exterieur werd door de Amsterdamse architect Abel Antoon Kok (1881-1951) ontworpen, hij was een zelfstandig werkend architect die eerder als zodanig bij de gemeente Amsterdam werkte. In 1924 was hij als bouwheer (en in de monumentenzorg) een gezien man. Het lab aan de Vondellaan werd met diverse elementen van de Amsterdamse School gebouwd.

Bouw lab door Utrechtse aannemer

De aannemer van de bouw was de Utrechter Johannes Cornelis Martinus van Aken (1868-1946). Onder zijn aannemerschap waren kort ervoor de, nog bestaande, gebouwen van het farmacologisch lab en het 'magazijn van tandheelkundige instrumenten' Tholen op de Vondellaan tot stand gebracht. De Zuiderkerk die Van Aken vlakbij aan de Krommerijn bouwde, werd in 1987 afgebroken. Alle drie de gebouwen werden als mooie voorbeelden van Amsterdamse School-architectuur door Van Aken tot stand gebracht.

Het farmacologisch laboratorium werd als eerste lab met rond f 400.000 steun van de Rockefeller Foundation^{vi} naar ontwerp van genoemde architect Abel Antoon Kok in 1928 gebouwd in de stijl van de Nieuwe Zakelijkheid met Amsterdamse Schoolelementen. Het lab had net als dat voor fysiologie onder andere een grote collegezaal met prachtige houten collegebanken, de bijzondere stijlkenmerken van dit gebouw zijn met de ombouw van rond het jaar 2000 gehandhaafd.^{vii}

In 1928 bouwde Van Aken trouwens ook - na het farmacologisch lab - het woonhuis voor Noyons op Wilhelminapark 59-60, zie hiervoor bijlage 4.

Na de bouw van het fysiologisch lab zou Van Aken nog een fysiologisch-chemische vleugel als afronding van het laboratoriumgebouw tot stand brengen. Net als het fysiologische lab had het fysiologisch chemische lab behoefte aan een betere ruimte, het was tot de nieuwbouw aan de

Vondellaan in een voormalige villa aan de Maliebaan gevestigd. Aannemer Van Aken kon trouwens gedurende tien jaar zijn belangrijkste bouwprojecten lopend bereiken, hij was namelijk met zijn bedrijf aan de Westerkade gevestigd. Voor de bouw van het fysiologisch lab gebruikte hij materialen als Doornikse steen, hardsteen en Comblanchienmarmer. Verder werd het door hem uitgevoerd met mooi geprofileerde massief eiken deuren en een grote collegezaal met prachtige houten collegebanken. Het met de fysiologisch-chemische vleugel afgeronde lab van Noyons werd in 1935 door de toenmalige Prinses Juliana geopend.

Onderzoeken en belang lab

Noyons haalde al snel Jacob Jongbloed (1895-1974) bij het lab binnen. Onder Noyons' leiding werden er onderzoeken gedaan op het gebied van veranderingen in bloedcirculatie, reactietijden van hart en longen en donkeradaptatie van het oog bij verlaagde zuurstofspanning in het lichaam. Een aantal van deze onderzoeken leidden uiteindelijk onder Noyons' genoemde opvolger Jongbloed tot invoering van de hogedrukcabine bij vliegen op grote hoogte, een kunstmatig hart en een eerste model hart-longmachine. Het menselijk hart was steeds Noyons' belangrijkste onderzoeks- en werkterrein, in Leuven was hij naast onderzoeker en hoogleraar onder andere consultatief hartspecialist en terug in Utrecht was hij jaren bestuursvoorzitter van het St. Antonius Ziekenhuis.

Einde lab Vondellaan

Het fysiologisch laboratorium van Noyons heeft gedurende 60 jaar een belangrijke rol gespeeld in de medische wetenschap. Kort na de verhuizing van het Academisch Ziekenhuis Utrecht naar de Uithof vertrokken de laboratoria van de Vondellaan en gingen ze op in het preklinische Stratenum, pal naast het nieuwe AZU. Noyons' fysiologisch laboratorium werd in 1994 afgebroken om plaats te maken voor het regionaal opleidingscentrum (ROC Utrecht) dat er nu nog gevestigd is.

Noyons overleden vóór zijn emeritaat

In 1941 overleed Noyons na een langdurig ziekbed, hij werd 63 jaar. Naar aanleiding van zijn overlijden en begrafenis op St. Barbara werd in zo'n 80 lokale, regionale en landelijke kranten geschreven. In de *Volkskrant* schreef professor dr. H. Weve (hoogleraar en directeur Ooglijdersgasthuis) een 'in memoriam' over hem. Weve beëindigt zijn gedachtenis onder andere door te melden dat Noyons een 'bemind hoogleraar' en 'voor zijn vrouw en vrienden een edel mens' was. Bij de Utrechtse studentenvereniging Veritas, waar hij al jong actief lid was en vanaf 1929 erelid werd, was hij erg geliefd. Op zijn begrafenis op St. Barbara vervulden vier honoraire Veritas-leden een rol als slippendragers. Tijdens Noyons' leven werd bij de opening van het fysiologisch laboratorium aan de Vondellaan door een oud-collega uit Leuven in diens toespraak over Noyons als mens uitgesproken dat zijn Nederlandse collega door alle studenten en collega's als een beminnelijk man gewaardeerd werd. Voor een overzicht van Adriaans belangrijkste verdiensten, zijn Leuvense tijd en meer: zie bijlage 4.

3.27

→ 3.27

De begrafenis van Noyons in 1941 op de R.K. Begraafplaats St. Barbara aan de Prinsesselaan te Utrecht.^{viii}

3.28

← 3.28

Het begin 20ste eeuw verouderde fysiologisch laboratorium was aan de Van Asch van Wijckskade gevestigd, hier rond 1890. Richard Mills Pearce, vanaf 1920 directeur van één van de medische afdelingen van de Rockefeller Foundation, bezocht het lab in het kader van zijn Europese rondreis van 1923 en vond het onder andere ongeschikt voor moderne onderwijsmethoden.

3.29

← 3.29

Tandheelkundig Magazijn Tholen aan de Vondellaan, net als het fysiologisch lab door J.C.M. van Aken gebouwd en in 1930 geopend.

3.30 | 3.31

← 3.30 | 3.31

3.30, boven: Het nieuwe fysiologisch laboratorium van Noyons aan de Vondellaan kort na de oplevering anno 1930, links de watertoren aan het Rotsoord. 3.31, onder: Complex met laboratoria aan de Vondellaan anno 1992 met rechts fysiologisch lab Vondellaan 24 met de kort erna aangebouwde fysiologisch-chemische vleugel. Twee jaar na deze foto werden de labs gesloopt, het farmacologisch lab (links van het hoekgebouw in het midden) werd als enige lab gespaard.

3.32

↑ 3.32

Van Aken bouwde in de directe omgeving van Tandheelkundig Magazijn Tholen kort ervoor het farmacologisch laboratorium (Rudolf Magnus Instituut), foto van medio 1928. Kort na dit lab zou Van Aken dus het fysiologisch lab van Noyons en het fysiologisch-chemische lab (als vleugel aan Noyons' lab) aan de Vondellaan bouwen. In de buurt had Van Aken enkele jaren ervoor de Zuiderkerk aan de Krommerijn gebouwd (werd afgebroken in 1987).

↓ 3.33

De mooie grote collegezaal van Noyons' lab. Voor een grote (en kwalitatief optimale) afdruk van deze foto zie het artikel 'Vader en zoon Noyons, onderwijs en onderzoek in hart en nieren' in *Tijdschrift Oud-Utrecht* van augustus 2024, p.25.

↓ 3.34

Noyons (derde van links) op een reünistendiner van de Utrechtse studentenvereniging Veritas in 1939 met onder andere links oud-minister Van Schaik en rechts staatsraad Koolen.

3.33

3.34

Gebruik panden na vertrek school, periode 1915-1934

In het begin van dit *SteenGoed* gaf ik aan dat in bijna alle panden van de Twijnstraat met handel, ambachten en huisindustrie geld verdiend werd. U heeft ook kunnen lezen dat er uitzonderingen waren, dat de St. Martinusschool van 1872 en 1915 in Twijnstraat 49 gevestigd was en dat Twijnstraat 51 tussen 1872 en 1915 de woning van het hoofd van de St. Martinusschool was. Vóór en na deze school en woning was er hier een bijzonder pallet aan neringen.

Twijnstraat 49

Tot pal voor de vestiging van de school voerde Willem Westveld (1811- 1884) enkele decennia een 'uitdragerij' in dit pand, hij kocht en verkocht gebruikte huisraad. Vóór hem was het ook één en al bedrijfsmatige nering wat de klok sloeg op Twijnstraat 49.

Ná de school kende het pand ook slechts bedrijven en bedrijfjes. Kort na het vertrek van de St. Martinusschool vestigde Pieter Hendrik Vree (1855-1930) hier met zijn zoon Cornelis in 1916 een filiaal van zijn meubelfabrieken c.a., het buurpand Twijnstraat 51 maakte ook deel uit van de vestiging. In de Twijnstraat runden ze een meubelfabriek, tapijt- en meubelmagazijn, behangerij en stoffeerderij maar hier was tevens het bedrijfskantoor gevestigd.

'P.H. Vree en zonen' had een filiaal aan de Vinkenburgstraat maar was vooral vertegenwoordigd in het Museumkwartier: naast de (magazijn)vestiging in de Zuilenstraat hadden ze vlakbij de vestiging in de Twijnstraat, om de hoek een filiaal in de Agnietenstraat (op de plek van de 1920-hoekvleugel van het Centraal Museum). Vree runde zijn bedrijf met z'n twee zonen, zoon Cornelis woonde boven de zaak in de Twijnstraat. Alle vier de vestigingen betroffen grote panden zo blijkt uit foto's in de HUA-Beeldbank (van de Twijnstraat-vestiging geen foto gevonden). De activiteiten van vader en zoons Vree eindigden hier in 1928, kort erna zou het faillissement van het bedrijf uitgesproken worden. Begin 1928 diende Johan Adriaan Hotke (1892-1968) van Van Rinkhuijzen en Herminghuijzen drogisten, gevestigd op Twijnstraat 4, een verbouwingsplan voor Twijnstraat 49 en 51 (via het toenmalige architectenbureau Van Heerde) in. Er werden veel stellingen voor opslag en een kelder met zeer stevige wanden in nummer 49 aangebracht. Dat moest wel want Hotke ging hier de 'Utrechtsche Chemicaliënhandel' exploiteren, overigens samen met zijn jongere broer Wilhelm Gerard (1895-1966). In het pand werd ook kantoor gehouden. Boven de zaak werd door een gezin van vier personen gewoond.

De 'Utrechtsche Chemicaliënhandel' zou tot 25 juli 1934 bloeien: er ontstond een enorme en spectaculaire brand die de panden Twijnstraat 49 en 51 volledig zou verwoesten. Voor de beschrijving en beelden van deze brand: zie verderop.

4.2

↑ 4.2

Pieter Hendrik Vree, deel uitmakend van een groepsportret uit 1910 van het Dagelijks Bestuur van de Provinciale tentoonstelling van Kunst, Handel en Nijverheid, Vree was 1e secretaris van dit bestuur.

4.3

Twijnstraat 51

Tot pal voor de ombouw tot de woning van het schoolhoofd runde Willem van der Kreeft (1827-1870) aan de Twijnstraat 51 gedurende enkele decennia een slijterij annex tapperij.

Vanaf 1915 werd dit pand in gebruik genomen door het woninginrichtingsbedrijf van de bij Twijnstraat 49 genoemde Pieter Hendrik Vree, voor de beschrijving verwijs ik daarnaar. Dit pand werd tot medio 1923 door genoemd bedrijf gebruikt. Vanaf 1923 werd het in gebruik genomen door opticien Theo Arnoldussen (1884-1933) en Johan Nicolaas Fresen die samen 'Miofa', een handelsbedrijf in optische instrumenten en fotografische en fijnmechanische artikelen voerden. Arnoldussen zat ook aan de overkant van de straat op nummer 46a en had daar een bloeiende handel in brillen en optische artikelen.

Arnoldussen trok zich enkele jaren terug van nummer 51 en concentreerde zich op nummer 46a aan de overkant. Gedurende enige jaren zat nu 'Electro-Technisch Bureau P. Mulder' op Twijnstraat 51. In 1931 verhuisde genoemde Arnoldussen definitief met het bedrijf in optische, fotografische en fijnmechanische artikelen dat hij samen met Fresen runde naar Twijnstraat 51. Hij bleef met zijn andere optische handel (vooral brillen) eveneens op nummer 46a gevestigd.

Arnoldussen was sinds 1927 lid van de Utrechtse gemeenteraad en secretaris van de 'vereniging Ziekenzorg', hij was een markante figuur, zo is uit tal van krantenartikelen op te maken. Veel kranten schreven ook uitgebreid over zijn motorongeluk en later zijn overlijden op 26-09-1933, Arnoldussen werd 49 jaar. Zijn rouwstoet trok volgens de *Utrechtsche Courant* 'duizenden' mensen en zijn begrafenis op Kovelswade (Tweede Algemene Begraafplaats) trok volgens het *Utrechtsch Nieuwsblad* 'honderden' belangstellenden. Bij z'n begrafenis bewees burgemeester Fockema Andreae hem een laatste eer, een foto in het *Utrechtsch Nieuwsblad* bevestigt dit.

Het jaar na het overlijden van Arnoldussen en de rouwstoet vanaf zijn zaak en woning, zou Twijnstraat 51 (samen met nummer 49) volledig door brand verwoest worden.

4.4

4.5

→ 4.3

Advertentie van Van Rinkhuijzen en Herminghuijzen uit 1893.

→ 4.4 | 4.5

Advertenties uit 1928 en 1932 van Van Rinkhuijzen en Herminghuijzen voor hun chemicaliënhandel op Twijnstraat 49.

← 4.1

Advertentie uit de brochure *Eigen Haard* van 1919 waarbij naast de (magazijn)vestiging aan de Zuilenstraat de vestiging in de Twijnstraat vermeld wordt.

DIRECT
VOOR
VERTOONING
GEREED

HELDERE
SCHERPE
BEELDEN

De ideale, praktische huisbioscoop

Geen Familie zonder
dit apparaat in huis

Ingebouwd en weerstand voor alle spanningen
110 — 125 — 165 en 220 volt

Merk Ideaal met gewone lens f 37.50
Merk Alescop met F:2,6 lens f 42.—
Filmkeuze uit ruim 1500 verschillende nummers

PRACHT KERSTGESCHENK

TH. ARNOLDUSSEN
OPTICIEN. FOTO. EN PROJECTIEHANDEL
TWIJNSTRAAAT 46a — UTRECHT

4.6

Rodenstock
Perfa-Punktuueel
het opzichts-hygiemiddel
en de beste
voor het zien

Verkrijgbaar bij

Th. ARNOLDUSSEN,
OPTICIEN
Twijnstraat 46a
vlak bij het Diaconessenhuis

4.7

← 4.6 | 4.7

4.6: Theo Arnoldussen verkocht via zijn bedrijf 'Miofa' vanuit Twijnstraat 51 en 46a onder andere optische instrumenten.

4.7: Arnoldussen was als opticien op Twijnstraat 46a begonnen.

Een oude zaak in een nieuw pand.

De heer Th. Arnoldussen heeft zijn bekende zaak in optische instrumenten, fotoartikelen en fijne staalwaren, welke vroeger was gevestigd in perceel Twijnstraat 46, overgebracht naar het pand no. 51, dat geheel voor dit doel werd ingericht. De smaakvolle winkel, waar men een zeer goed overzicht heeft van de verschillende voorradige artikelen — de sorteringen van den heer Arnoldussen zijn zeer uitgebreid — voldoet in elk opzicht aan de eischen des tijds.

Achter den winkel bevinden zich het kantoor en een zeer ruime werkplaats, waar alle voorkomende optische werkzaamheden door geschoold personeel worden verricht.

4.8

4.10

← 4.8 | 4.9

Redactioneel artikel uit 1931 met een beschrijving van de handel van Arnoldussen en de winkel op Twijnstraat 51 waarnaar verhuizing gemeld wordt en de advertentie over de verhuizing van 'Miofa'. Arnoldussen bleef eveneens vanuit nummer 46a verkopen.

↑ 4.10

**MIOFA in Optiek, Foto en Fijne Staalwaren is vanaf heden
VERPLAATST van Twijnstraat 46a**

naar TWIJNSTRAAAT 51

TH. ARNOLDUSSEN, Opticien.

N.B. Iedere koper op 1 Augustus van f 1.— en meer ontvangt een aardig geschenk.

4.9

Een grote menigte om de koets die het lichaam van Theo Arnoldussen vanuit zijn zaak en woning op Twijnstraat 51 naar Kovelswade bracht. Nota bene: de onderpui van Twijnstraat 49, de voormalige St. Martinusschool, is niet veranderd sinds de verbouwing uit 1897. De (woonhuis) onderpui van Twijnstraat 51 blijkt in een winkelpui veranderd.^{ix}

05

Enorme brand, juli 1934

Op 25 juli 1934, omstreeks half drie in de ochtend, brak een enorme brand uit in de opslag van de genoemde 'Utrechtsche Chemicaliënhandel' op Twijnstraat 49. De brand was dusdanig spectaculair dat er in totaal in vijftig lokale, regionale en landelijke krantenartikelen over werd bericht.

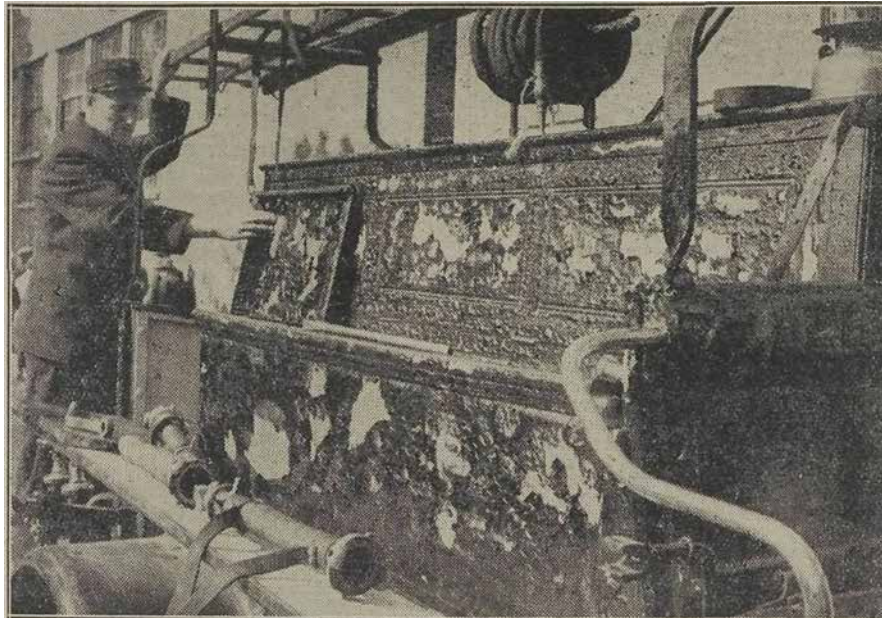
De brandweer was binnen tien minuten na het ontstaan van de brand ter plaatse maar het pand bleek, net als het buurpand Twijnstraat 51, niet meer te redden. Het brandweerkorps beperkte zich tot het nathouden van de belendende percelen. Veel kranten spraken van een 'fakkel' die Utrecht in 'fantastischen vuurgloed' zetten, de vlammen waren 'in alle kleuren', van 'wit tot diep paars' en de gloed was 'tot in de randgemeenten zichtbaar'. Er werd geschreven over 'chemicaliën, ontplofbare stoffen, oliën en vetten', er waren 'telkens lichte explosies', het was 'een waar vuurwerk'.

→ 5.1

Aanblik van de afgebladderde brandweerauto aan de Oudegracht bij het ochtendgloren, het Christelijk Gymnasium links op de achtergrond.

Het nathouden gebeurde met vier stralen op het water, een waterkanon dat 3.000 liter per minuut gaf en acht stralen op de brandkranen. Er werd uit alle kanten gespoten, vanuit de straat met een zogenaamde Magirusladder maar de slangen lagen ook in de Nauwe Watersteeg en werden door belendende huizen gevoerd. Er lag verder een 'zolderschuit' in de Oudegracht en er werd vanaf de overkant van de gracht gespoten. De hitte van het vuur was daar zelfs ondraaglijk: de verf van de brandweerauto en de omliggende grachtenpanden bladderde af. Een geluk bij een ongeluk was dat een benzinetank in de tuin van Twijnstraat 51 gespaard bleef.

...een 'fakkel' die Utrecht in 'fantastischen vuurgloed' zetten, de vlammen waren 'in alle kleuren', van 'wit tot diep paars' en de gloed was 'tot in de randgemeenten zichtbaar'.

5.1

Er waren 'honderden mensen in de Twijnstraat', sommige omwonenden 'met beddegoed' en 'bewoners droegen hun huisraad uit'. Boven Twijnstraat 49 woonde familie Van der Meulen, de ouders van het gezin hadden in de consternatie van het vluchten één van hun kinderen (een jongetje), dat op zolder sliep, bijna vergeten. Gelukkig werd het hele gezin uiteindelijk gered. Burgemeester Ter Pelkwijk maakte hier zijn opwachting, hij was sinds zijn installatie begin 1934 bij enkele grote branden aanwezig.

Een verdere bijzonderheid was nog dat eerdergenoemde Wilhelm Gerard Hotke van 'Van Rinkhuizen en Herminghuijsen drogisten', zoals gezegd gevestigd op Twijnstraat 4 en mede-exploitant van de 'Utrechtsche Chemicaliënhandel' op Twijnstraat 49, 1ste commandeur bij de brandweer was en meehielp met het blussen van de brand.

Anderhalf uur na het uitbreken van de brand was 'het oude, kapitale pand' Twijnstraat 49 van binnen verwoest, slechts de buitengevels stonden nog overeind. Alleen het kantoor en de erboven gelegen woonkamer aan de straat waren nog 'betrekkelijk intact'.

De brandweer was tot zeven uur na het ontstaan van de brand 'nog druk doende met de nablussching' en 'de belangstelling voor het verbrande pand was zeer groot'.

De Twijnstraat en Twijnstraat aan de Werf waren een inspiratiebron voor de bekende fotograaf, tekenaar en graficus Arend van de Pol (1886-1956). Vooral de laatstgenoemde straat had de aandacht van deze productieve kunstenaar, Het Utrechts Archief heeft er vijf van zijn werken van in de beeldbank. Zoals kunstenaars geregeld deden, legde Van de Pol soms ook de vergankelijkheid van schone en bijzondere gebouwen vast. De beschreven brand en de gevolgen daarvan vormden inspiratie voor Van de Pol om zijn beeld ervan via een gekleurde krijt-tekening te vereeuwigen.

5.2

5.3

5.4

↑ 5.2 | 5.3

Het nablussen van het panddeel van de voormalige St. Martinusschool aan de Twijnstraat aan de Werf.

↑ 5.4

Het panddeel aan de werf kort na de brand door de ogen van kunstenaar Arend van de Pol.

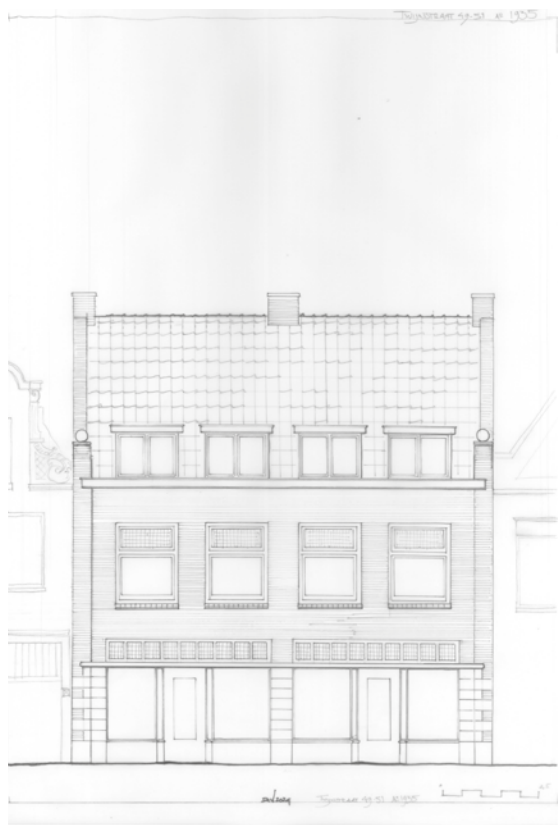
06

Nieuwbouw, 1935

De casco's van Twijnstraat 49 en 51 werden eind 1934 door aannemer en projectontwikkelaar Gerardus Wilhelmus Zantkuijl (regelmatig ook als Zantkuyl gespeld) opgekocht, hij was toen 42 jaar oud. Hij deelde aan het *Utrechtsch provinciaal en stedelijk dagblad* mee dat hij van plan was de panden, 'voorheen de Martinusschool en bijbehorend perceel', 'geheel te sloopen en twee groote winkelhuizen met groote bergruimte te bouwen'. Kort erna, januari 1935, diende hij een bouwplan met tekening bij de gemeente in.

De 'blauwdruk' van het bouwplan vermeldt geen architect, Zantkuijl noemde zichzelf naar de vermelde krant bouwkundige waardoor ik aanneem dat hij de winkel-/woonhuizen zelf ontworpen heeft (een krantenartikel van september 1935 bevestigt dit ook). Het bouwdeel aan de werf van perceel Twijnstraat 49 werd volgens het plan van de bovenste bouwlaag ontdaan en de ramen van de eerste bouwlaag werden aangepast, dat zag er vanaf toen uit als op de foto op de volgende pagina (afbeelding 6.3).

Het bouwdeel van Twijnstraat 49 aan de werf is sinds 1998 bewoond, de bewoner van toen heeft een bouwadviesbureau en meldde me desgevraagd dat hij onder de begane grondvloer bij graafwerk voor het riool veel 'oude resten' vond, deze zijn volgens hem zeker uit de periode voor 1897. Hij schreef ook over 'kloostermoppen', sporen van vór voor 1897 dus.

6.1

← 6.1 | 6.2

De nieuwbouw van 1935, links tekening gevelaanzicht Twijnstraat, nauwelijks gewijzigd anno nu. Rechts dakplattegrond 1935. Tekeningen door Dominique Vermeulen.

6.2

6.3

← 6.3

De gevel aan de Twijnstraat aan de Werf zoals deze er uitzag vanaf de vernieuwbouw van 1935, foto uit 1973. Dit panddeel werd door Van Dam (zie volgend hoofdstuk bij 'Twijnstraat 49') gebruikt voor opslag en als werkplaats. De begane grond was nog exact zoals ten tijde van de St. Martinusschool, zie de muurankers van het oorspronkelijke troggewelf uit 1897. Op de verdieping werden de ramen in 1935 ingekort en het opgaande metselwerk vernieuwd, de rest van het muurwerk is nog dat van het achterste klaslokaal van de school.

6.4

← 6.4

Foto anno 2021. Het voormalige schoolpanddeel is na bedrijfsmatig gebruik door Van Dam sinds 1998 bewoond, de moderne opbouw is uit genoemd jaar.^x De begane grond heeft anno 2024 nog de kenmerkende gevelopeningen en muurankers van het troggewelf, welk gewelf overigens nog in oorspronkelijke en goede staat is.

07

Gebruik panden vanaf 1935

↓ 7.1 | 7.2

Twijnstraat 49

Krantenberichten in respectievelijk de *Utrechtsche courant* en het *Utrechtsch Nieuwsblad* de dag na de opening van 'Radio van Dam' in het nieuw gebouwde winkel-woonhuis Twijnstraat 49 over de opening. In het linker artikel wordt geschreven dat het exterieur van de winkel mooi is en spreekt over 'twee ruime etalages'. Het artikel ernaast meldt onder andere: 'Het geheele interieur is gebouwd volgens het ontwerp van den eigenaar.'

Op 23 september 1935 werd het nieuwe winkel-/woonhuis van Twijnstraat 49 in gebruik genomen. Dat was de dag dat 'Radio van Dam' feestelijk opende met radiotoestellen, stofzuigers, haarden en dergelijke in de etalages en winkel.

De start van de zaak lag ruim vijf jaar ervoor met een winkel in koloniale waren op Nicolaasstraat 1a op naam van H.A. van Dam waar op het laatst ook radio's verkocht werden. De nieuwbouw van Twijnstraat 49 bood Van Dam en haar echtgenoot Westerhof, gelegenheid om een nieuwe zaak in radio's en dergelijke te starten. In 1945 ging G.W. Versloot als technicus voor de zaak werken en in 1949 trouwde hij met een dochter des huizes. Vanaf 1955 opende Van Dam een extra 'toonkamer' in een winkel op nummer 36 aan de overkant van de straat waar tot dan toe een doods-kistenhandel zat. Dat betekende extra business en was gelijk een mooie opsteker voor de straat. Uiteindelijk werd het buurpand op nummer 38 eveneens als toonkamer erbij gehuurd.

De naam H.A. van Dam was inmiddels goed bekend en werd gehandhaafd. De zaak breidde uit en zoon Pim van G.W. Versloot deed vanaf 1974 reparaties aan huishoudelijke apparaten en vulde de zaak later aan met een elektrotechnisch installatiebedrijf. 'Radio van Dam' werd zodoende een compleet bedrijf met huishoudelijke apparaten inclusief reparatie- en installatieservice. Pim Versloot nam met zijn vrouw Nanda de zaak in 1985 van Pims ouders over. Er werd verder gespecialiseerd in installatietechniek en er werd regelmatig met loodgieter Johan Bolwitt uit de straat samengewerkt. In 2006 werd de winkel gesloten, zo kwam een eind aan ruim zeventig jaar 'Radio van Dam'.

↓ 7.3

Advertentie in het *Utrechtsch Nieuwsblad* van 1938.

Kees Visser heeft in zijn Twijnstraat-boek details van het Radio van Dam-verhaal op een smeulige manier uitgewerkt, het hele boek is een aanrader voor wie in de Twijnstraat-winkeliers van de vorige eeuw is geïnteresseerd.

7.1

7.2

7.3

Twijnstraat 51

Paanakker was een geslacht van succesvolle ondernemers met schoenenmagazijnen op goede locaties verspreid over het hele land. Zo hadden ze op enig moment vier filialen in Amsterdam en verder filialen in Den Haag, Nijmegen, Rotterdam, Leiden, Arnhem, Haarlem, Schiedam, Den Bosch, Tilburg, Maastricht, Eindhoven, Heerlen en uiteindelijk zes in Utrecht.

In Utrecht begon het al vóór 1879 in de Schoutenstraat waar ze successievelijk in verschillende panden zaten. Later volgden hier filialen op het Vredenburg en in de Lange Viestraat en Biltstraat. Antonius Casper Paanakker (1899-?) had vanaf 1928 het filiaal Biltstraat 5 gerund, het bedrijf zag de nieuwbouw van Twijnstraat 51 wel zitten en genoemde Paanakker werd vanaf de oplevering in september 1935 de bedrijfsleider voor de schoenenmacro op dit adres.

A.C. Paanakker runde deze zaak en woonde er met zijn gezin boven totdat dit filiaal in 1939 werd opgeheven.

Twijnstraat 51 kwam vanaf dat jaar beschikbaar voor een volgende ondernemer/winkelier. Het leek Arnoldus de Munck (1909-1972) wel een geschikt pand, hij zat met een sigarenzaak aan de overkant van de straat op nummer 46. Hij maakte de overstap en zette zijn zaak voort op nummer 51. Hij runde de nieuwe zaak samen met zijn vrouw Heika Hartog (1907-1997) die haar mannetje wel stond, zij werd het gezicht van de zaak. Arnold en Heika bedachten de bekende en nog bestaande naam 'Logica'. Een foto van medio 1944, in de beeldbank van Het Utrechts Archief aanwezig, laat deze naam op de etalageruiten van nummer 51 zien. Rond medio 1949 gaven Arnoldus en Heika de Munck de pijp aan Maarten. De zaak werd van hen overgenomen door Wilhelmus Franciscus Gadella. In 1953 werd het stokje van 'Logica' door Joop van den Broek overgenomen. Onder Van den Broek werd 'Sigarenmagazijn Logica' één van de bekende Utrechtse voorverkoopadressen voor voetbalkaartjes, speciale sportfilms en allerlei voorstellingen.

Vaste Prijzen. NOORDBRABANTSCHER Contante Betaling.

SCHOENEN VEREENIGING.

MAGAZIJNEN

VAN

SCHOENEN EN LAARZEN,

J. M. PAANAKKER,

UTRECHT.

Schoutensteeg, G. 132.

Naar den voet gemeten wordt ten

HAARLEM, Aneegang 25. *spoedigste geleverd.* LEIDEN, Maarsmansteeg 5.

7.4

DEN HAAG Veenestraat 29. NIJMEGEN Molenstraat 1. ROTTERDAM Hoogstraat 118. LEIDEN Maarsmansteeg 5.

FABRIEK EN MAGAZIJNEN VAN **SCHOENEN EN LAARZEN**

PAANAKKER & CO

30 Rijnstraat 30

UTRECHT Schoutestraat 123. **ARNHEM** HAARLEM Aneegang 23.

7.5

Nieuwe Amerikaansche Modellen

met vierkante neus en hak

Zeer chique Dames Wandelschoenen in bruin 3.95

Idem in blauw en bruin subde . . . 4.95

3.95

L. PAANAKKER

Utrecht, Twijnstraat 51 - Vredenburg 18 naast C. & A.

7.6

SIGARENMAGAZIJN „LOGICA”

J. v. d. Broek - TWIJNSTRAAT 51 - Tel. 20551

Geef vader zo'n prachtige doos

SIGAREN OF SIGARETTEN

in St. Nicolaas-verpakking

7.7

← 7.4 | 7.5

7.4: Advertentie uit 1879. 'Paanakker schoenen' is op Schoutenstraat 9 begonnen, Het Utrechts Archief bezit een verbouwingstekening uit 1879 waarbij Paanakker de onderpui van het pand wenste te vernieuwen.

7.5: De kop van een nota uit 1912^{xI}. Dit factuurhoofd vermeldt veel van de in de tekst bedoelde filialen, na 1912 breidde het aantal zich uit zoals in de tekst opgenomen.^{xII} In Utrecht had Paanakker schoenezaken/-winkels op Schoutenstraat 9-11, Vredenburg 18, Lange Viestraat 28, Biltstraat 5 en Twijnstraat 51. Noot: Arjan den Boer schreef in 2022 het mooie artikel 'Paanakker Schoenen aan de Schoutenstraat'.^{xIII}

← 7.6

Advertentie in het *Utrechtsch Nieuwsblad*, ultimo 1936.

← 7.7

Advertentie uit het *Nieuw Utrechtsch dagblad* van 'Sigarenmagazijn Logica' onder Joop van den Broek in 1956.

Een foto van tussen 1950 en 1960 laat zien dat jongens en mannen zich voor de etalage van 'Logica' verdringen om de laatste berichten over de Tour de France te kunnen lezen, het bijschrift van deze foto vermeldt dat dit iedere avond het geval was en dat ze er opgewonden met elkaar over spraken. Ik woonde vlakbij 'Logica' en herinner me dit tafereel van de eind zestiger jaren toen jongens en mannen zich elke zondag voor de etalage verzamelden om opgewonden over uitslagen van hun voetbalclub DOS te spreken.

7.8

→ 7.8

Advertentie uit het *Utrechtsch Nieuwsblad* in 1967, Van den Broek was op voetbalgebied in de eerste plaats DOS-propagandist.

In 1979 stak Frits Mulder zich bij zijn vader in de schulden om 'Sigarenmagazijn Logica' op Twijnstraat 51 van Joop van den Broek over te nemen, hij was toen 18 jaar. Mulder hield de loop naar de winkel op zijn heel eigen manier erin, hij zette zich met grote overgave en veel energie in. Het ondernemen bleek hem te liggen en hij wilde meer. Het pand van 'De Olifant' op nummer 55 kwam vrij en Frits begon er een kantoorboekhandel annex leatuurwinkel, deze artikelen genereerden op nummer 51 al een mooie omzet. Op de verdieping verkocht hij tenten en hield er kantoor.

7.9

→ 7.9

Pand 'De Olifant', Twijnstraat 55, met 'Boeken- & leatuurshop Logica' anno 1988.

→ 7.10

Oudegracht 427, om de hoek van de Twijnstraat. Mulder runde hier een Readshop-filiaal van 1994 tot 2014.

In 1994 nam hij ook het voormalige PTT-hulpkantoor op Oudegracht 427, om de hoek van de Twijnstraat, onder de vlag van 'Readshop' over. Hij deed er naast postzaken ook goede zaken als kantoorboekhandel en leatuurwinkel, in dit grote karakteristieke Nieuwe Zakelijkheid-pand.

7.10

Enkele jaren later stootte hij het voormalige Olifant-pand af. Vanaf het jaar 2000 runde Frits de Twijnstraat- en Oudegracht-zaken op afstand en kwam hij er nog regelmatig. De naam 'Logica' leeft voort in zijn boekhandel in IJsselstein, die hij samen met zoon Stephan runt. Met 'Sigarenhandel Logica' op Twijnstraat 51 waar het allemaal begon, stopte hij in 2010. Met de 'Readshop' op de Oudegracht stopte hij in 2014, na 35 jaar was het voor Frits voorbij in en rond de Twijnstraat.

Tijdens zijn tijd in de twee Utrechtse zaken ontplooidde Mulder nog andere talenten: hij was al snel actief in het bestuur van de winkeliersvereniging Twijnstraat en werd kort erna voorzitter. Bovendien werd hij 'straatmanager'. Frits maakte 'Logica' het centrale punt in de straat: een grote afvaardiging van de Twijnstraat-winkeliers kwam, voordat de winkels open gingen, een 'bakkie' bij hem doen. Mulder wist heel goed wat er speelde en vervulde zijn rol als eerste Utrechtse straatmanager met verve.

Voor een smeùige optekening van het interview dat Kees Visser met Frits Mulder voor zijn Twijnstraat-boek had, verwijs ik graag naar zijn mooie blik op bekende en karakteristieke winkeliers in de straat uit de vorige eeuw.

Wat er nog van de St. Martinusschool resteert

De eeuwenoude Twijnstraat-panden zijn door de eerder besproken brand van 1934 verloren gegaan. Aan de Twijnstraat aan de Werf resteert de onderzijde van de achterkant van het voormalige schoolgebouw (zijgevels, werfgevel en troggewelf van de verdiepingsvloer). Onder de vloer van de begane grond zijn nog restanten van voor 1897, zie hiervoor hoofdstuk 'Nieuwbouw, 1935'.

Het pand van de opvolger van de Sint Martinusschool aan de Achter Twijnstraat bestaat nog op het huidige adres Oudegracht 395-397. Het gebouw zou tot 1980 als lagere school in gebruik blijven en wordt tegenwoordig in appartementen bewoond. Uiterlijk ziet dit voormalige schoolgebouw er nog uit als bij de oplevering in 1915.

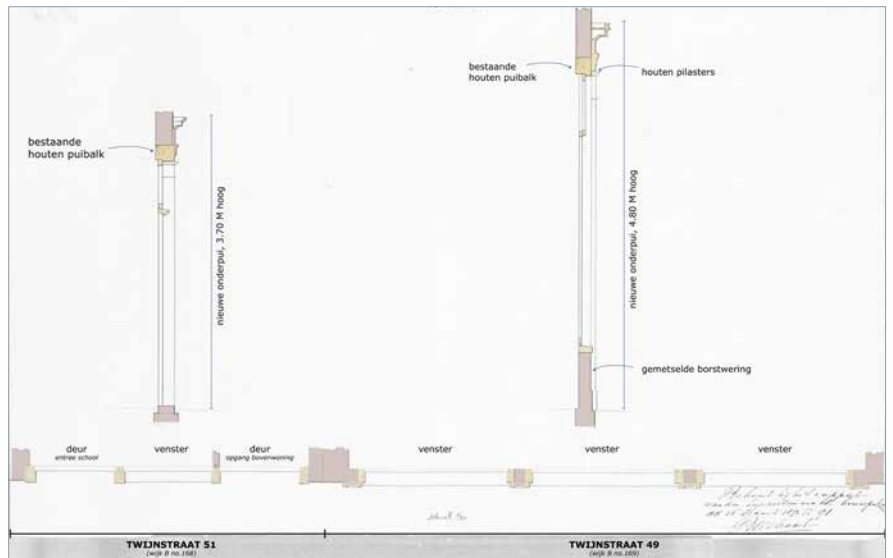
Ik schreef over het Twijnstraat-boek van Kees Visser en de straatfoto met de beschreven St. Martinusschool erop, in het bijschrift van de foto besteedde Kees er ook speciaal aandacht aan. U kon ook lezen over de twee bijzondere klassenfoto's van de school die ik in 2021 van Peter Sprangers mocht ontvangen. Ik dank hen beiden voor deze revelaties die voor mij aanleiding waren om me te verdiepen in het bijzondere verhaal van de school en de twee betrokken gebouwen. Na het verschijnen van m'n artikel *Vader en zoon Noyons, onderwijs en onderzoek in hart en nieren* in *Tijdschrift Oud-Utrecht* zocht ik contact met emeritus hoogleraar Willem Hendrik Gispens over zijn onderzoek naar de Rockefeller-subsidie voor Noyons' lab aan de Vondellaan. Ik was zeer verheugd dat hij de UMU-rechten van drie in dit *SteenGoed* opgenomen Noyons-afbeeldingen wilde sponsoren, onder andere gezien zijn gevoel met de Twijnstraat en Noyons. Hierbij opnieuw nadrukkelijk dank voor deze mooie steun.

Dominique Vermeulen dank ik hartelijk voor zijn prachtige historische tekeningen met begeleidende opmerkingen en Bert Poortman voor zijn mooie historische kaartjes. Verder dank aan leden van onze UMF-werkgroep Historisch Onderzoek voor het doorlezen van het concept en hun constructieve wenken. En ons werkgroeplid Patrick Vonk voor zijn grote inzet voor de opmaak en drukwerkbegeleiding. Verder dank ik Wilma Verheul te Utrecht voor haar tips en contacten om foto's van de St. Martinusschool in de Twijnstraat te bemachtigen en Robin van Essen voor het delen van contacten in relatie tot het nog resterende gedeelte van de Twijnstraatschool aan de werf.

Bouwkundige aanvullingen

B.1

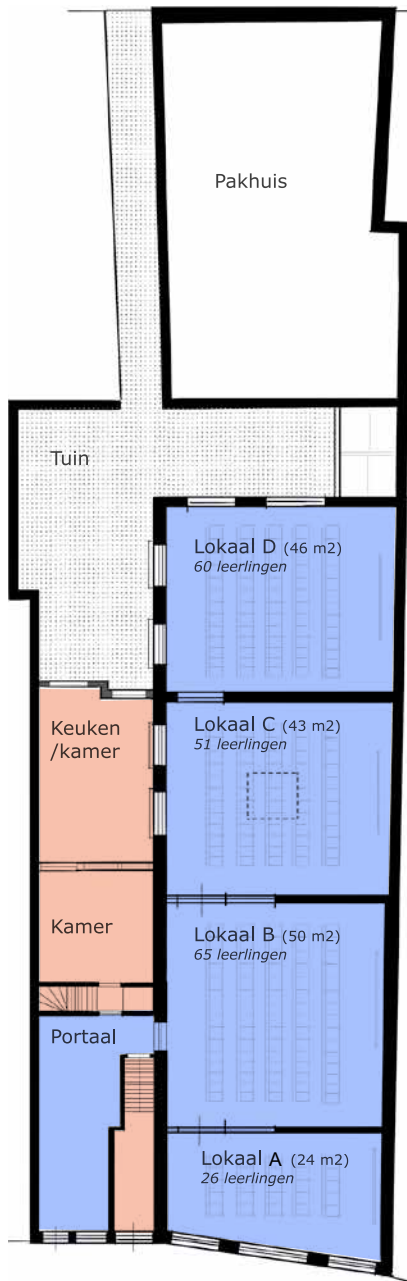

B.2

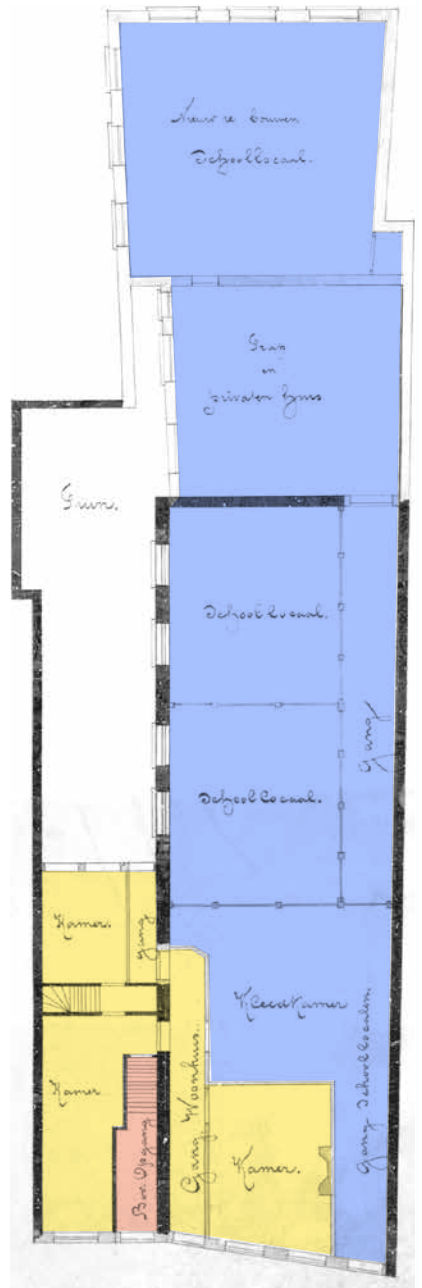
↑ B.1 | B.2

B.1: Voorgevels Tweijstraat 49 en 51 vanaf de verbouwing van 1872 tot schoolgebouw (nummer 49, rechts) en woning voor het hoofd van de school (nummer 51). Basis: vooral HUA-Bouwdossier. Tekening door Dominique Vermeulen.

B.2: Doorsnede over voorgevel behorend bij de bouwaanvraag uit 1872 door J.A. Reijssen, waarbij de oorspronkelijke houten puibalken van beide panden behouden bleven. Basis: HUA-Bouwdossier. Geannoteerd en ingekleurd door Dominique Vermeulen.

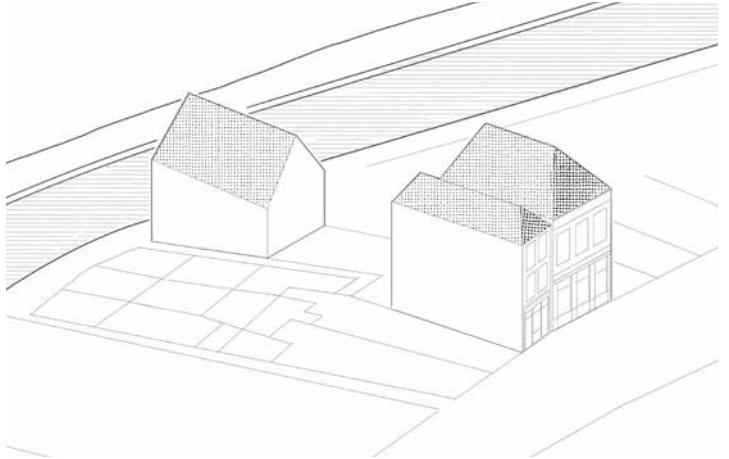
B.3

B.4

↑ B.3 | B.4

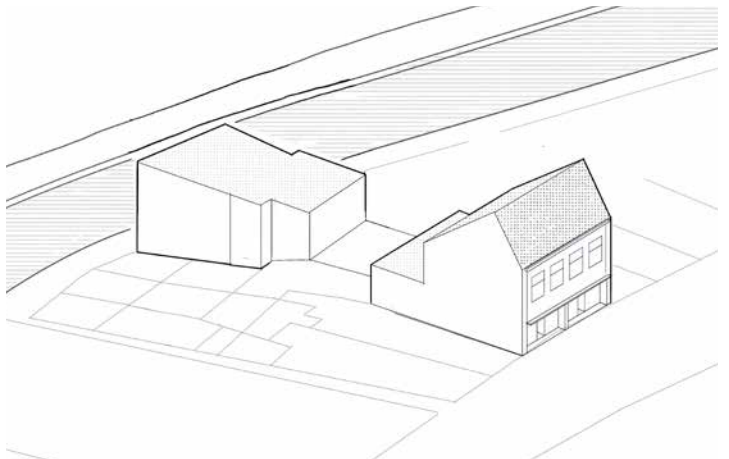
Plattegronden van voor en na de verbouwing uit 1897, met daarop het gebruik ingekleurd. In blauw de school, in rood de woning en in geel de in 1897 gerealiseerde uitbreiding van de onderwijzerswoning op de begane grond. E.C. Noyons, zijn vrouw en de eerste kinderen waren de eerste vijf jaren erg klein behuisd. Dit werd erna beter toen de huurder vertrok en ze hiermee het bovenhuis erbij kregen. In 1897 wijzigde de woonsituatie weer. Basis B.3: tekening en verslagen schoolinspectie 1895, Minuut 1832, kadastrale Hulpkaarten en HUA-Bouwdossiers. Tekening door Dominique Vermeulen. Basis B.4: HUA-Bouwdossier 1897, ingekleurd door Dominique Vermeulen.

B.5

B.6

B.7

↑ **B.5 | B.6 | B.7**

B.5: Voorgevel en casco 1872.

B.6: Idem 1897.

B.7: Idem 1935.

Alle drie de geveltekeningen en de 3D-tekeningen door Dominique Vermeulen.

B.8

B.9

B.10

↑ B.8 | B.9 | B.10

Dakplattengronden anno respectievelijk 1872, 1897 en 1935. Basis voor deze tekeningen, door Dominique Vermeulen, vooral: Minuut 1832, kadastrale Hulpkaarten, HUA-Bouwdoosiers en twee HUA luchtfoto's uit 1927.

Diaconieschool No. 1

Zoals in dit *SteenGoed* gezegd was een schoolvestiging in de Twijnstraat uitzonderlijk. Toch waren er wel twee uitzonderingen, in dit *SteenGoed* kon u over de St. Martinusschool in de straat lezen. Ruim een eeuw eerder was er de andere schooluitzondering op het handel- en ambachtsplaatje van de straat. In het jaar 1748 werd de protestantse Diaconieschool No. 1 in de Twijnstraat gevestigd, deze lagere school zou hier gedurende vijf jaar blijven.

Het openbare onderwijs in de stad werd door de protestanten (net als bij de katholieken een eeuw later) stevig veroordeeld. Verloedering lag volgens hen op de loer indien er geen bijbels 'onderricht' werd gegeven. In Hulst/1948 (*De boom groeide...*) staat hierover dat in 1748: 'Naar de Burgemeesters en Vroedschappen der stad wordt gesteld '(...) Ledematen, welke als het woest Heidendom zonder kennis van God en Godsdienst buyten alle burgerlijke bequaamheden ruw en losbandig daarheen leven' en vroeg de 'Grote Kerkeraad' [verzameling predikanten, diakenen en ouderlingen] toestemming om een diaconieschool te mogen vestigen. In april van dat jaar 'geven Burgemeesters en Vroedschappen gaarne hun approbatie over dit loffelijk werk', toestemming voor de eerste protestantse school was binnen.

Over de vestiging van de eerste Diaconieschool No. 1 in de Twijnstraat staat (in Hulst/1948): 'Er wordt een huis gehuurd in de Twijnstraat voor f 135,- 's jaars. Door het uitbreken van een muur tussen twee kamers tot 'een ruym vierkant schoolvertrek' is dit met een beetje goede wil gemakkelijk in te richten tot onderwijswoning én school voor... honderd leerlingen!'

B.11

B.12

↑ B.11 | B.12

Sfeerimpressies klaslokalen in de 18de eeuw.

B.11: 'Schoolinterieur met boekenborden'.

B.12: Olieverfschilderij De school.

Op 20 mei 1748 benoemt de 'Breede Kerkeraad' Lambertus Nederhouw uit Waddingsveen (oude spelling van de plaatsnaam) als schoolmeester in de school aan de Twijnstraat, die hier gelukkig mee was. Hij stond al handenwrijvend in de coulissen, ging met grote overtuiging aan de slag en werd praktisch ondersteund door de regenten. Dezen stellen elk vierendeel 's jaars naarstig een onderzoek in naar de vorderingen der kinderen en delen beloningen uit, 'ter Encourageering aan de leerlingen, die ontslagen worden: een Bijbeltje; aan de twee beste schrijvers: yder een gulden; aan twee der best catechiseerende en der best lezende: yder twee seshalven; (...)' Van de Hulst schrijft: 'Meester Nederhouw verliest zijn leerlingen, ook na hun ontslag, niet graag uit 't oog. Met goedvinden van zijn superieuren heeft hij des Zondagsavonds een catechisatie voor hen geopend; 'vrijwillig ingericht' zoals hij het uitdrukt.' In 1753 was het schooltje in de Twijnstraat, dat overigens net als de St. Martinusschool de eeuw erna een 'klompenschool' werd genoemd, te klein geworden. In 1753 werd ter vervanging een huis in de Groenestraat gekocht inclusief twee aangrenzende huisjes als onderwijzerswoning, het geheel werd na verbouwing nog in hetzelfde jaar betrokken.

B.13

B.14

↑ B.13

Tekening van Oudegracht 351 (om de hoek van de Twijnstraat), hier ging W.G. van de Hulst Sr. vanaf 1887 naar school.

↑ B.14

W.G. van de Hulst, circa dertig jaar oud.

De Diaconieschool No. 1 bleef later steeds in de omgeving van de Twijnstraat gevestigd, dit waren de adressen van deze school vanaf het begin:

- Twijnstraat, huidige huisnummer onbekend, periode 1748–1753;
- Groenestraat, idem, periode 1753–1814;
- Achter Twijnstraat, ter hoogte van het latere Diaconessenhuis, periode 1814–1858;
- Oudegracht 351, periode 1858–1925, Willem Gerrit van de Hulst ging hier naar school, zie verderop;
- Kleine Geertekerkhof 6, periode 1898–circa 1945, er waren dus van 1898 tot 1925 twee vestigingen van de Diaconieschool No. 1.

Waarschijnlijk de bekendste leerling van de Diaconieschool No. 1 was Willem Gerrit van de Hulst (1879-1963). Hij groeide vlakbij de Twijnstraat op, zijn ouderlijk huis was op Gansstraat 5 bis. In 1887 ging Van de Hulst naar de Diaconieschool No. 1 die toen op Oudegracht 351 gevestigd was.

In 1898 werd Van de Hulst onderwijzer aan de Diaconieschool No. 4, op Jutfaseweg 138, en bleef er onderwijzer tot aan zijn pensioen. Hij was een bevlogen onderwijzer en een meesterteller, hij schreef een honderdtal kinderboeken waarvan meer dan 11 miljoen exemplaren zijn verkocht. In 1948 schreef hij ook het genoemde en in deze bijlage aangehaalde boek over de geschiedenis van de Utrechtse diaconiescholen vanaf 1748 (*De boom groeide*). De school aan de Jutfaseweg werd in 1959, nog tijdens zijn leven, naar hem vernoemd.

B.15

Eduard Christiaan Noyons (1846-1926)

Begin 2024 stelde ik de redactie van het *Tijdschrift Oud-Utrecht* voor om een artikel over de St. Martinusschool in de Twijnstraat te schrijven ten behoeve van publicatie daarin. Om een aantal redenen koos genoemde redactie er na mijn presentatie voor om de focus op Eduard Christiaan (en zoon A.K.M.) Noyons te leggen. De redactie vond hun verhaal zo interessant dat ze het wilde publiceren. Het is ook indrukwekkend wat vader Noyons via zijn katholieke roeping en tomeloze energie heeft verzet. Over Eduard Christiaan schreef ik in dit *SteenGoed*, maar verhalend wordt onvoldoende duidelijk wat hij tot stand bracht. Na een plaatje-praatje over hem daarom een opsomming van zijn activiteiten, nevenfuncties en verdiensten.

B.15

Knipsel met foto en bijbehorende tekst, onder andere in Het Geheugen (Delpher) opgenomen.

De opsomming (aanhalingen zijn uit de vele artikelen in kranten, tijdschriften etc. naar aanleiding van diverse jubilea en dergelijke, tot en met artikelen omtrent zijn overlijden):

- behaalde in 1872 (in Den Bosch) 'op buitengewoon schitterende wijze' de hoofdakte;
- in datzelfde jaar werd met overtuiging voor Noyons uit Brabant gekozen om met één van de eerste katholieke scholen van Utrecht te 'pionieren';
- vanaf 1873 hoofdonderwijzer en hoofd van de St. Martinusschool in de Twijnstraat;
- vanaf 1882 auteur van gewaardeerde en populaire lees- en schrijfmethoden, werden nog tot 30 jaar na zijn dood uitgegeven;
- voorzitter van de in april 1889 opgerichte Vereeniging van Hoofdonderwijzers aan Rooms Katholieke Bijzondere Scholen in het Aartsbisdom Utrecht;
- vanaf ca. 1890 gedurende ruim 26 jaar directeur van de R.K. Normalessen te Utrecht, 'velen in den lande danken hem hun opleiding als onderwijzer' (geheugen.delpher.nl);
- pleitbezorger en bijveraar voor de verbouwing annex uitbreiding van de school in de Twijnstraat, dit kwam in 1897 met veel van zijn inzet tot stand;
- vanaf 1895 lid Examencommissie voor de hoofdakte (akte tot hoofdonderwijzer aan het lager onderwijs), o.a. voor de vakken Nederlandse taal en letterkunde;
- actief lid van de 'Nederlandsche paedagogische vereeniging';
- in 1896 één der oprichters van de 'Onderwijzersvereeniging van Onderwijzers en Hoofden van Scholen voor Utrecht en omstreken';
- voorzitter van de (landelijke) 'Vereeniging van R.K. Schoolhoofden', hij was een 'flinken voorzitter' en bracht de vereniging 'tot grooten bloei';
- mede-oprichter en voorzitter van de 'R.K. Diocesane Vereeniging van Hoofden van Scholen St. Gregorius';
- lang voorzitter van de 'Afdeeling St. Lebuinus te Utrecht';
- benoemd tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau op onderwijsgebied, op voordracht van een 'bekend hoofdinspecteur';
- zorgde voor grote welstand van de St. Martinusschool in de Twijnstraat;
- pleitbezorger patronaatszaal en zaal voor het 'Kruisverbond' in de nieuwe St. Martinusschool (Oudegracht), deze werden in de bouwtekening van 1912 opgenomen;
- bracht het 'Petrus Liefdewerk' (zending in verre landen) 'tot grooten bloei';
- was in de laatste vijf jaar van z'n leven 'de ziel van het Kruisverbond' in Lichtenvoorde (Achterhoek).

B.16

↑ B.16

Advertentie uit 1918 voor een toen verschenen uitgave (door J.B. Wolters) van Eduard Christiaan Noyons.

B.17

↑ B.17

Voorzijde omslag set van acht boekjes *Nieuwe Schrijfcursus voor de Lagere School* (uitgave eveneens door J.B. Wolters) van Eduard Christiaan Noyons e.a. dat zeker 23 drukken beleefde en tot minimaal 1956, 30 jaar na Noyons' dood, werd uitgegeven.

B.18

↑ B.18

Tekening van collega A.K.M. Noyons, door Prof. Dr. W. Vogelsang.

W. Vogelsang (1875-1954) was hoogleraar kunstgeschiedenis aan de UU en maakte, tussen de bedrijven door, tekeningen met karikaturale trekken van collega-hoogleraren.

Uit: Nederlandse persoonlijkheden (KNAW) en andere bronnen, niet uitputtend (vooral 'gewone' lidmaatschappen van vooraanstaande verenigingen zijn hieronder niet opgenomen):

- erelid van de Società Italiana di Biologia Sperimentale;
- erelid van de Maatschappij van Geneeskunde te Antwerpen;
- erelid van de Vlaamse Vereniging tot bevordering der Geneeskunde te Gent;
- drager der Palfijn-medaille van de bovenstaande vereniging (huldeblijk wetenschappelijk werk);
- lid van de Académie de Médecine de Belgique;
- corresponderend lid van de Soc. de Biologie de Paris, van de Real Academia de Medicina Cirugia Barcelona en van de Soc. Belge de Biologie;
- medisch consulent van de Commission for Relief van Hoover;
- bouw fysiologische laboratoria in Leuven en Utrecht, 'voor dit laatste stelde de Rockefeller Foundation een zeer belangrijk bedrag beschikbaar';

'Zijn talloze verdiensten zijn door de verschillende regeringen erkend door de benoemingen tot':

- officier in de Orde van Oranje-Nassau;
- officier of the British Empire;
- officier van de Leopoldsorde (concreet: commandeur; de Leopoldsorde is hoogste Belgische orde);
- officier in de Kroonorde van België;
- ridder in de orde di Isabella la Catolica;
- drager van de medaille van Koning Albert;
- drager van de medaille de la Reconnaissance française;
- drager van de medaille des Passeurs (Frankrijk).
- 'schreef tal van artikelen in vooraanstaande binnen- en buitenlandse wetenschappelijke tijdschriften';
- 'studiereizen naar Indië en Amerika';
- 'nieuwe methoden voor nauwkeuriger onderzoek der stofwisseling bij mensch en dier';
- bestuurslid der stichting 'Stads en Academisch Ziekenhuis';
- regent van het St. Antonius Ziekenhuis.

- In het overzicht 'Professoren van de Universiteit Utrecht sinds 1636' staat daarbovenop nog:
- eredoctoraat in Gent;
 - lid Pauselijke Academie voor Wetenschappen;
 - erelid Sociedad Argentina di Biologia.

Lidmaatschappen en dergelijke die Utrechts of tekenend zijn (diverse bronnen, niet uitputtend):

- als medisch student al spreker bij het Kruisverbond te Utrecht (zou er jaren later regelmatig inleidingen en lezingen geven over onder andere drankmisbruik en tuberculose)¹;
- bestuurslid van de 'Vereeniging tot steun aan on- en minvermogene Utrechtsche lupuslijders';
- actief voor het laboratorium van het St. Andreas-gesticht (R.K. ziekenhuis voor ooglijders aan de Springweg);
- bestuurslid van de 'Vereeniging R.K. Herstellingsoorden voor longlijders en zwakke kinderen';
- bestuurslid van de Dondersstichting (verstreckte studiebeurzen op gebied van oogheekunde en fysiologie);
- curator van het stedelijk gymnasium Utrecht;
- bestuurslid van Het Utrechts landschap;
- lid van het comité d'Utrecht van de Alliance Française;
- 'vanwege de regeering' uitgezonden voor onderzoekingen bij het befaamde 'Zoölogische station' te Napels;
- honorair consul der Nederlanden in Leuven;
- vice-consul van Spanje te Brussel en nog enkele andere neutrale landen, in Leuven;
- erevoorzitter en erelid Veritas (was al heel jong lid van deze Utrechtse studentenvereniging, was er enkele jaren praeses, vaak stuwende kracht en bleef hierin regelmatig actief).

Hoogleraar, onderzoeker en held in Leuven

In 1912 werd hij – nog geen 35 - hoogleraar fysiologie aan de prestigieuze Katholieke Universiteit Leuven en ontwierp er, overigens na jaren van strijd en overleg, een laboratorium dat vooraanstaand in Europa was. Hij werd er zeer gewaardeerd en bewonderd door studenten, collega-hoogleraren en onderzoekers, en ook als sociaal en hardwerkend persoon. Hij doceerde hier in de Nederlandse én Franse taal. In Leuven vervulde hij verder ook hulpverlenende en belangenbehartigende rollen als honorair consul der Nederlanden en als vice-consul van Spanje.

Heldenrol in Leuven

Adriaan maakte zich buitengewoon verdienstelijk tijdens de Eerste Wereldoorlog, de Duitse agressor hield flink huis in Leuven. Terwijl collega-hoogleraren de stad ontvluchtten, stelde Noyons zijn huis en het lab voor verpleging van gewonden ter beschikking aan het Rode Kruis. Hij zette zich heldhaftig als arts in twee noodhospitelen voor de Leuvenaren en anderen in. Zijn vrouw Elise A.M.A. Schmutzer (1881-1958) stond hem daarin ter plaatse bij. Terwijl Adriaan velen onder moeilijke omstandigheden opereerde en oplapte, werden er bij hem thuis brandjes gesticht en trof hij z'n huis op een dag geplunderd en met kogelgaten in de ramen aan. Adriaan en Elise werden beiden voor hun heldhaftig handelen onderscheiden. Voor ooggetuigeverslagen van zijn onversaagde optreden in WO I, zie verderop.

Leuvens lab en onderscheidingen

Noyons ontwikkelde in zijn Leuvense lab instrumenten en toestellen waaronder bijvoorbeeld een differentiaalcalorimeter (zeer verfijnde warmtemeter), diasclerometers (oogmetingen) en een diaferometer (meter die zuurstofopname en koolzuurafgifte aangeeft) die in veel laboratoria gebruikt werden. Zijn befaamde 'glazen kist' voor het nauwkeurig onderzoeken van de basale stofwisseling werd in tal van laboratoria nagemaakt en met groot resultaat gebruikt.

¹ Dr. A.M.A.J. Ariëns (1860-1928, onder andere oprichter van het Kruisverbond) was een goede vriend van Noyons. In de medische voorlichting over de nadelen van drankmisbruik werd Noyons 'een vurig apostel, die met geschreven en gesproken woord kamp voerde' (De Tijd, artikel d.d. 17-06-1927).

B.19

← **B.19**

Noyons' Leuven lab uit 1914 aan de Dekenstraat 4-6 (met voormalige dienstlokalen in de Brabançonnestraat links), foto anno 2004. In 2024 formeel een gebouw van architecturale en historische waarde.

Noyons vervulde een eredoctoraat in Gent en was lid van de Pauselijke Academie voor Wetenschappen. Hij werd door zijn grote verdiensten onder andere benoemd tot officier in de orde van Oranje-Nassau, officer of the British Empire, commandeur van de Leopoldsorde en officier van de Kroonorde van België. Verder was hij drager van de medaille van Koning Albert en die van la Reconnaissance française.

Noyons redde tevens Leuvense monumenten

Adriaan Noyons redde tijdens de Eerste Wereldoorlog niet alleen mensen maar ook monumenten. Lambertus Mokveld schreef als oorlogscorrespondent van *De Tijd* in augustus en september 1914 ooggetuigeverslagen voor zijn krant. Over het redden van monumenten door Noyons schreef hij: 'Toen Prof. Noyons hoorde dat ook andere hospitalen, kerken en oude gebouwen niet gespaard werden, heeft hij zich door den kogelregen heen, gekleed in z'n doktersjas, naar den commandant begeven om de bescherming te eischen van alles wat rechtmatig de Roode Kruis-vlag voerde en te verzoeken dat ook de kerken, kloosters, oude gebouwen en in 't bijzonder het stadhuis gespaard zouden worden. Aan zijn tussenkomst is het zeer zeker te danken, dat nog niet veel meer verwoest werd in Leuven.'

Ooggetuigeverslagen tijdens WO I in Leuven

In dit *SteenGoed* gaf ik reeds aan dat Lambertus Mokveld als oorlogscorrespondent van *De Tijd* in augustus en september 1914 ooggetuige-verslagen voor zijn krant schreef, daar gaf ik aan dat Noyons effectief diverse Leuvense monumenten redde. Naast *De Tijd* brachten veel liberale kranten hulde aan de getoonde heroïeke naastenliefde van Noyons. Genoemde Mokveld schreef als ooggetuige over Noyons' heldendaden ten opzichte van de oorlogsslachtoffers, deze indrukwekkende verslagen heb ik hieronder opgenomen. Er was in diezelfde periode nog een andere ooggetuige die, los van Mokveld, verslag deed van Noyons' handelen. Het gaat om Valerius Claes, een minderbroeder-kapucijn, priester en doctor in politieke en sociale wetenschappen. Zijn verslag staat op de Belgische website 'Oorlogsdagboek Leuven', dat wil ik u niet onthouden en volgt direct hieronder.

Valerius Claes

in noodhospitaal St. Thomas (Leo XIII-seminarie):

B.20

← **B.20**

Prentbriefkaart van het Leo XIII-seminarie, complex aan de Andreas Vesaliusstraat en Tiensestraat te Leuven, vanaf medio 1914 voor een jaar omgedoopt tot noodhospitaal St. Thomas, foto van rond 1900.

'[...] steek ik een handje toe tijdens de operatie. Daar vraagt prof. Noyons me bij een operatie te assisteren. Gas en elektriciteit is er niet en dus reddden we ons voor verlichting en verwarming met petrol. Met een hand houd ik de lamp vast, mijn andere hand geef ik aan de gekwetste. Het is een Luikse koolmijner, een struise kerel die moedig lijdt. Noyons naait hem vijf grote wonden toe. Hij knijpt zo hard in mijn hand dat ik er bij flauwval. Later ben ik zo beschaamd over mezelf, omdat ik voor zo'n kleinigheid bezwijk, terwijl ik de vorige dagen zoveel heb uitgestaan.' [noot: Claes had als actief vrijwilliger op het Leuvense slagveld al heel wat gezien en meegemaakt].

Na het bovenstaande ooggetuigenverslag van Claes volgen hieronder de ooggetuigenverslagen van eerdergenoemde Mokveld in *De Tijd*.

Lambertus Mokveld

in noodhospitaal St. Thomas:

'(...) verblijf te Leuven had ik ook nog gelegenheid met een paar heldhaftige landgenooten kennis te maken; ik bedoel Prof. dr. Noyons en echtgenoot. Ze zijn Leuven niet uit geweest. Op 25 Augustus kreeg men in het tot hospitaal ingerichte gebouw Leo XIII, instituut voor filosofie, de mededeeling dat tegen den avond een honderd gewonden verwacht moesten worden.'

'Dien avond begon het wilde schieten en branden der Duitschers, zoodat werkelijk ook spoedig talrijke gewonden het gebouw werden binnengedragen. Plots krijgt Prof. Noyons ook zijn tweede dienstbode ter behandeling vóór zich. Ze had drie schoten in de zijde. Na haar verbonden te hebben, snelt hij naar z'n huis om te zien wat er gebeurd is.'

'Hij meende, dat zijn woning voldoende beschermd was door de reusachtige Rode Kruis-vlag, die er uit hing en de woorden, door de Duitschers zelf op de deur geschreven: 'Professor Noyons, Holländischer Artz, zu schönen'. Maar hij had zich vergist. De niets ontziende soldaten waren het huis binnengedrongen, hadden een der dienstboden drie kogels in het lichaam gejaagd en zijn dan een schandelijke vernieling begonnen. Groote, schoone Japansche vazen werden in stukken gesmeten, kostbare meubelen beschadigd door met de geweren en bajonetten groote stukken er uit te slaan en te steken. Een prachtig tapijt werd verbrand evenals vele andere meubels. Tot in den vloer toe was een groot stuk weggebrand. Prof. Noyons heeft me zelf in zijn woning geleid en de verwoesting vertoond. Door de ruiten waren kogels in de binnenmuren gedrongen en wel terzelfde hoogte als in de ruiten. De lijn doortrekkende moest men dan tot de conclusie komen dat deze kogels gelost zijn op een hoogte, 500 meter achter het huis. Wel een bewijs dus dat de Duitschers maar in het wilde weg geschoten hebben.

'Toen Donderdags in de week der verwoesting aan de bevolking werd aangezegd dat ze de stad verlaten moest, besloten Prof. Noyons en zijne echtgenoot te blijven omdat ze de 150 gewonden die in het gebouw lagen toch niet verlaten konden. Ze hebben toen al die zieken op baren de kelders van het gebouw ingedragen en daar bleven ze met het verplegend personeel zitten wachten op het bombardement dat was aangezegd doch niet gekomen is. Prof. Noyons heeft me het geheele hospitaal doorgeleid en had ik dáár alles moeten aanteekenen, dan zou de geschiedenis daarvan alleen reeds boekdeelen gevormd hebben. Hij bracht me b.v. bij een knaapje van 8 jaar, wiens schouder door kogels verbrijzeld was. Zijn vader en moeder, z'n vier broertjes en zusje waren doodgeschoten. De knaap zelve dankte zijn behoud aan het feit dat hij voor dood bleef liggen, doch slechts bewusteloos was. Als men hem naar zijn vader, moeder, broertjes en zusjes vroeg dan kwam z'n eene handje in de hoogte en noemde hij, op z'n vingertjes tellend, al hun namen. [...; beschrijving van nog enkele andere aangrijpende verhalen van slachtoffers 'in het hospitaal bij Prof. Noyons']. Een lamme vrouw, ook op straat gegooid, werd nu eveneens daar verpleegd en lag met vele anderen in de kapel van het gebouw die eveneens tot ziekenzaal was ingericht. Belgische en Duitse soldaten vonden er goede verpleging. Verscheidene herstellenden hunner mochten in den grooten tuin wandelen die gelukkig door een muur gescheiden was waardoor ook de zieken in twee groepen verdeeld konden worden.'

B.21

↑ [B.21](#)

Foto van door Noyons behandelde slachtoffers in genoemd noodhospitaal te Leuven, anno 1914. De behandeling was overeenkomstig de artseneed zonder aanzien des persoons.

'Dag en nacht waren de heer en mevrouw Noyons in de weer voor hun medemenschen en het was ze dan ook goed aan te zien dat ze zich overwerkt hadden. De rust werd in de keuken genomen die onder het huis gebouwd was. Al de vrijwillige verplegers en verpleegsters gebruikten daar ook hun maaltijd. Ik heb het genoeg gehad bij zoo'n 'diner' te mogen aanzitten, uitgenoodigd door den heer en mevrouw Noyons. Het gezelschap was eigenaardig samengesteld en menschen, die ongetwijfeld anders nooit iets anders gedaan hadden dan ter wille der wetenschap hun oogen te zitten bederven bij de lezing van allerlei schriften, stonden nu met een blauwe voorschoot aan den pot te stampen. Het diner bestond slechts uit aardappelen met een beetje groente gemoest en een 'uitgerekend' stukje vleesch.

'Ik maakte daar aan tafel ook kennis met Prof. Nerincx, voorloopig burgemeester der stad. Het was een moedige daad van hem het beheer over de door de Duitschers vernielde stad te durven aanvaarden; hij deed het ter wille zijner medeburgers. Nooit zullen deze kunnen vergelden, hetgeen de voorloopige burgemeester voor hen gedaan heeft en de meesten weten het niet eens. De oorlog is nog niet gedaan en daarom blijft nog veel onder een sluier hangen, maar ongetwijfeld zal het na den oorlog een plicht der Leuvenaars zijn een schitterende krans te vlechten rond de namen 'Noyons - Nerincx - Claes.'

Direct hieronder nog een ooggetuigeverslag uit *De Maasbode* van 03-10-1914.

Oorlogscorrespondent Maasbode

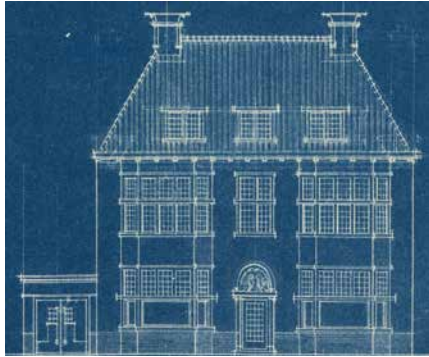
'van prof. Noyons vernam ik dat ook te Leuven gijzelaars zijn genomen en onder deze was een arts, dien men weghaalde te midden van zijn zieken en gewonden. Toen daarop een aantal Duitsche gewonden ter verpleging in Leuven werden binnengebracht, hebben prof. Noyons en de andere artsen geweigerd hulp te verleen, indien de gegijzelde collega niet werd teruggegeven. Door den nood gedwongen gaven de Duitschers toe, en stelden den arts in vrijheid.'

Overzicht woonadressen Utrecht

Adriaan Karel Marie Noyons woonde achtereenvolgens op de volgende adressen:

- Twijnstraat 51, hier groeide hij op, ging naar de St. Martinusschool, het gymnasium en de universiteit. Hier woonde Adriaan gedurende 27 jaar;
- Lange Nieuwstraat 2, gedurende één jaar;

- Oudegracht 157bis ('Groot Rosendael'), woonde hier vier jaar en was er praktiserend arts;
- Biltstraat 101b, met zijn vrouw Elise Schmutzer, woonde hier twee jaar tot het vertrek naar Leuven;
- Wilhelminapark 59-60, vanaf de terugkomst uit Leuven, laatste woonadres.

B.22

B.23

↑ [B.22](#) | [B.23](#)

B.22: Het woonhuis Wilhelminapark 59-60 werd in 1928 in opdracht van Noyons en zijn vrouw ontworpen door architect J.W. Hanrath uit Hilversum^{xiv}, de getoonde bouwtekening is uit 1928^{xv}. Opvallend aan het exterieur zijn onder andere: de baksteenbouw (niet gepleisterd) en de roedenverdeling (kleine ruitjes), typerend voor veel Hanrath-huizen. Het huis had onder meer twaalf kamers^{xvi}. Het reliëf boven de voordeur is anno 2024 niet meer aanwezig, het lijkt bij een verbouwing in 1973 verwijderd^{xvii}.

B.23: Noyons' voormalige woonhuis aan het Wilhelminapark vanaf zijn terugkomst uit Leuven (het huis links op de foto), op deze foto uit 1973 is het reliëf reeds verdwenen. Het pand verkeert anno 2024 in zeer goede staat en wordt door vier bedrijven en een bewoner gebruikt.

Straatnaam?

Jammer dat A.K.M. Noyons niet met een straatnaam in Tuindorp-Oost geëerd is. Het komt hem mijns inziens toe, zie het hoofdstuk over hem en alles in deze bijlage. Genoemde Utrechtse buurt, in de zestiger jaren van de vorige eeuw gebouwd, kent tal van lanen en plantsoenen die naar hoogleraren en wetenschappers aan de UU zijn vernoemd. Er vinden de laatste tijd inbreidingen met nieuwbouw plaats, hierbij doe ik graag een oproep om iets naar Noyons te vernoemen.

Gebruikers Twijnstraat 49 van 1860-2006

Zoals in dit *SteenGoed* gezegd was het gebruik van Twijnstraat 49 (zoals bij alle panden in deze straat) in principe steeds ten behoeve van handel, ambachten en huisindustrie met als uitzondering de vestiging van de St. Martinusschool. De belangrijkste bronnen bij de beschrijving van het gebruik van dit pand zijn: Adresboeken Utrecht, stukken Kamer van Koophandel HUA (voor zover aanwezig), personendatabase HUA, het Utrechts Documentatiesysteem en krantenberichten en -artikelen HUA en Delpher.

Vanaf	Naam	Gebruik
1860	Willem Westveld (1811-1884)	Uitdragerij, koop en verkoop gebruikte huisraad
1872	St. Martinusschool	Katholieke basisschool
1915	Pieter Hendrik Vree (1855-1930) en zonen	Meubelfabriek, woninginrichting, behangerij en kantoor, ook in buurpand nr. 51 Zoon Cornelis Vree woonde enige tijd boven de zaak
1928	'De Utrechtsche Chemicaliënhandel', Johan Adriaan Hotke (1892-1968) en Wilhelm Gerard Hotke (1895-1966) van Van Rinkhuijzen en Herminghuijsen drogisten, Twijnstraat 4	Chemicaliënopslag, tevens kantoor van 'De Utrechtsche Chemicaliënhandel'
1934	Pand verwoest door brand	N.v.t.
1935	Nieuwbouw winkel-/woonhuis	N.v.t.
1935	'Radio van Dam', Westerhof - Van Dam en erna vader successievelijk zoon Versloot, met hun eega's	Start door Westerhof en Van Dam met verkoop radiotoestellen, stofzuigers, haarden en dergelijke Voortgezet door G.W. Versloot & A.C.M. Westerhof Vanaf 1985 door Pim en Nanda Versloot overgenomen inclusief gevestigd elektrotechnisch installatiebedrijf De families woonden met hun gezinnen boven de zaak
2006	Sluiting 'Radio van Dam' en einde gebruiksoverzicht	

Gebruikers Twijnstraat 51 van 1860-2010

Zoals gezegd werden bijna alle panden in de Twijnstraat steeds bedrijfsmatig gebruikt. Er waren ook uitzonderingen, u heeft kunnen lezen dat Twijnstraat 51 tussen 1872 en 1915 de woning van het hoofd van de St. Martinusschool was. Vóór en na deze woning was er op dit adres een uitgebreid pallet aan neringen. Voor de gebruikte bronnen over het gebruik van dit pand verwijst ik naar de opsomming voor Twijnstraat 49 (bijlage 5).

Vanaf	Naam	Gebruik
1860	Willem van der Kreeft (1827-1870)	Slijterij annex tapperij
1872	Eduard Christiaan Noyons (1846-1926)	Woning hoofd St. Martinusschool en zijn gezin
1913	Jacobus Johannes Christiaan Starckenbrug (1885-1966)	Woning opvolgend hoofd St. Martinusschool met zijn gezin
1915	Pieter Hendrik Vree (1855-1930) en zonen	Samen met buurpand nummer 49, zie bijlage 5 voor beschrijving
1923	'Miofa', Theo Arnoldussen (1884-1933) en compagnon Johan Nicolaas Fresen	Handelsbedrijf in optische, fotografische en fijnmechanische artikelen
1926	'Electro-Technisch Bureau P. Mulder'	Aanleg, onderhoud en reparaties electro-technische installaties in gebouwen
1931	Opticien Theo Arnoldussen (1884-1933) en compagnon Johan Nicolaas Fresen in 'Miofa'	Optiekwinkel en handelsbedrijf in optische, fotografische en fijnmechanische artikelen Arnoldussen woonde met zijn gezin boven de zaak
1934	Pand verwoest door brand	N.v.t.
1935	Nieuwbouw winkel-/woonhuis	N.v.t.
1935	'Paanakker en co.', Antonius Casper Paanakker (1899-?)	Magazijn in schoenen en laarzen. A.C. Paanakker, 'koopman' Woonde met zijn gezin boven de zaak
1939	'Logica', Arnoldus de Munck (1909-1972) en vrouw Heika Hartog (1907-1997)	Sigarenwinkel, De Muncks waren de bedenkers van de nog bestaande naam 'Logica', deze naam stond in 1944 op etalageruiten De Munck woonde met zijn gezin boven de zaak
1949	'Sigarenmagazijn Logica', Wilhelmus Franciscus Gadella	Sigarenmagazijn Gadella woonde met zijn vrouw boven de zaak
1953	'Sigarenmagazijn Logica', Joop van den Broek	Sigarenmagazijn, J. van den Broek was DOS-propagandist
1979	'Sigarenmagazijn Logica', Frits Mulder	Nam 'Sigarenmagazijn Logica' op 18-jarige leeftijd over, voorzitter winkeliersvereniging Twijnstraat en eerste 'straatmanager' Utrecht Frits Mulder woonde met zijn gezin boven de zaak
2010	Sluiting 'Sigarenmagazijn Logica' en einde gebruiksoverzicht	

I In dit mandement verklaarden Nederlandse bisschoppen dat het openbare onderwijs ongeschikt was voor katholieke kinderen en dat waar mogelijk eigen katholieke scholen moesten worden opgericht. De Utrechtse aartsbisschop A.E. Schaeppman was één van de ondertekenaars van dit mandement (bron: TOU/2003/p.35);

II Dit stond in het genoemde onderwijsmandement van 1868. De openbare scholen gaven toen 'goddeloos' onderwijs en 'brengen niets dan intellectuele en morele ruïnes voort'. En: 'het niet-katholieke onderwijs dreigt uiterst gevaarlijk te worden; dit is het gevolg van het ongelof dat buiten de katholieke Kerk dagelijks veld wint' en 'verderfelijke beginselen die overal verwoestend om zich heen grijpen';

III Volgens zijn geboorteakte (bevolkingsregister Den Bosch) en zijn huwelijksakte (Stadsarchief Breda) heette hij Everardus Christianus Noijons. In Utrechtse registers (HUA-personen) wordt meestal Eduardus in plaats van Everardus vermeld en wordt zijn achternaam soms ook als Noyons gespeld. In de meeste artikelen over hem wordt vereenvoudigd gesproken over Eduard Christiaan Noyons, deze schrijfwijze heb ik aangehouden. Iets anders is dat in diverse Utrechtse registers als derde voornaam Martinus wordt vermeld. Echter zoals hiervóór aangegeven, wordt in zijn geboortende huwelijksakte, maar ook in genealogische webpagina's (nojes.home.xs4all.nl/genealogie), HUA-beeldbank, Adresboeken Utrecht 1901-1912, héél veel krantenartikelen én op en over de boekjes met lees- en schrijfmethode waar hij auteur van was, Martinus of M. niet vermeld. Wellicht is deze derde voornaam bij zijn doop toegevoegd maar de naam of initiaal werd meestal niet gebruikt;

IV Interieur klaslokaal R.K. school aan de Jan Pieterszoon Coenstraat te Utrecht, na 1905;

V opmerking HUA hierbij: "gedrukte reproductie (autotypie) van een foto uit ca. 1886, afkomstig uit: Gedenkboek 1938. Sint Gregorius-MULO-school Utrecht.";

VI Zie Gispen, W.H. (Willem Hendrik): Rockefeller en Utrecht, steekspel om het grote geld uit 2011, p.61;

VII Bron: verslag van de commissie Welstand en Monumenten (van de vergadering d.d. 31-8-1999) in het UDS (zie www.documentatie.org/idUDSpagina.asp?id=135068). Het pand van het voormalige farmacologisch lab met het huidige adres Vondellaan 94 heeft de status van Rijksmonument. In het pand worden (via 'Bedrijvencentra Utrecht') onder de naam Rudolf Magnus 'markante privékantoren' verhuurd (zie www.rudolfmagnus.com);

VIII N.B.: na het begraven van Noyons' vrouw Elise Schmutzer in hun gezamenlijke graf op begraafplaats St. Barbara in 1958 is een granieten opdekplaat op de stenen grafdekplaat geplaatst waarop Noyons' geboortedatum onjuist is vermeld: in plaats van 7-01-1878 staat er 7-11-1882 (bron: eigen waarneming en foto Hooft, T. (Ton), d.d. 12-02-2024);

IX Van deze wijziging (van woonhuis- naar winkelpui van Twijnstraat 51) geen verbouwingstekening en geen vermelding hiervan in bouwdoSSIERS en krantenartikelen gevonden (HUA, UDS én Delpher);

X Mededelingen toenmalige eigenaar/bewoner en het verslag van de commissie Welstand en Monumenten (van de vergadering d.d. 24-3-1998) in het UDS (bij Twijnstraat aan de Werf 7, zie www.documentatie.org/idUDSpagina.asp?id=94162)

XI HUA-toelichting hierbij: "Kop van een nota in briefkaartformaat van Paanakker & Co., Fabrik en Magazijn van Schoenen en Laarzen, Schoutenstraat [G] 123 te Utrecht", anno 1912;

XII Bron van alle in de tekst vermelde filialen: Kamer van Koophandel-stukken HUA;

XIII Arjan den Boer schreef in 2022 in het kader van zijn boeiende DUIC-serie Verdwenen winkels de aflevering Paanakker Schoenen aan de Schoutenstraat (www.duic.nl/cultuur/verdwenen-winkels-paanakker-schoenen-aan-de-schoutenstraat).

XIV Architect J.W. Hanrath (1867-1932) ontwierp vele landhuizen in traditionele of ook wel historiserende stijl. Enkele van zijn werken: in 1907 ontwierp hij voor Anton Philips Huize De Laak te Eindhoven, in 1911 voor William Singer Villa De Wilde Zwanen in Laren (sinds 1956 kunstmuseum Singer Laren), in 1925 tekende hij voor een aanbouw van het stadhuis van Breda (in het oorspronkelijke stadhuis trouwden Noyons' ouders) en tussen 1926 en 1928 ontwierp Hanrath de verbouwing van Huize De Breul te Zeist, hij bepaalde met zijn ontwerp het huidige aanzien van dit huis als onderdeel van de gelijknamige buitenplaats (huizen De Laak en De Breul

hebben overigens beide een zeer interessante geschiedenis). Hanrath was een veelgevraagde en productieve architect. In eigentijdse vakliteratuur werd hij in één adem genoemd met architecten als Karel de Bazel en Hendrik Berlage. Voor meer informatie over Hanrath verwijst ik naar een lovend uitgebreid artikel over hem door Ir. Joh. G. Robbers in Elseviers Geïllustreerd Maandschrift uit 1917, zie hiervoor: www.dbnl.org/tekst/_els001191701_01/_els001191701_01_0078.php;
XV De bouwtekening is door J.W. Hanrath ondertekend en draagt zijn vignet D'OLIJFTAK (genaamd naar Hanraths landhuis met atelier in Engelse landhuisstijl te Hilversum dat hij in 1904 voor zichzelf bouwde). De Noyons kochten de grond van het braakliggende perceel Wilhelminapark 59-60, daarom had het in 1928 voor hen gebouwde huis twee huisnummers. Het huisnummer 59 verviel in de tweede helft van de vorige eeuw. De in dit SteenGoed vermelde Utrechtse aannemer J.C.M. van Aken (Westerkade 15) bouwde het huis (kort nadat hij het farmacologisch lab op de Vondellaan opleverde). Van Aken schreef met zes andere aannemers in en kreeg de opdracht, mede omdat hij een goede aanbeveling kreeg van de in dit SteenGoed vermelde architect A.A. Kok. Laatstgenoemde had ervaring met Van Aken als bouwer van het farmacologisch lab aan de Vondellaan opgedaan (nota bene: Van Aken had ook de laagste inschrijving van de zeven inschrijvers). Bron van de hier genoemde details: stukken uit het archief van architect Hanrath die bij Het Nieuwe Instituut te Rotterdam berusten;

XVI Enkele van de kamers waren (gezien de vermelde herziene bouwtekening van 21-5-1928): een spreek- of heerenkamer, studeerkamer, zitkamer mevr., twee dienstbodekamers (in Leuven had Noyons ook twee dienstbodes) en een linnenkamer. In het kelderplan waren onder andere een provisie- en wijnkelder opgenomen. Er werden eiken betimmeringen en balken in de meeste kamers aangebracht en bijna overal eiken parketvloeren in verschillende patronen aangelegd (mogelijk werd Noyons mede door de mooie eiken interieurdetails van het kort ervoor door aannemer Van Aken opgeleverde farmacologisch lab op de Vondellaan geïnspireerd). Er werden overal profielen op houten bouw delen aangebracht. In de meeste kamers werd Comblanchienmarmor voor schoorsteenmantels gebruikt, voor consoles werd Muschelkalksteen toegepast. Er werd een 'console-spijzenlift' ingebouwd die tot 10 kg. kon transporteren. Grappig detail: architect Hanrath kon voor het traject Eindhoven-Leuven gebruik maken van de dienstauto van Anton Phillips als hij persoonlijk met Noyons moest overleggen. Bron van alle genoemde details: zeer veel projectstukken en tekeningen uit het archief van architect Hanrath aangaande het huis die bij Het Nieuwe Instituut te Rotterdam berusten (vooral veel documentatie in een archiefdoos met inventarisnummer HANRd297, verder veel tekeningen in tekeningmappen met de inv.nummers HANRt338.1-2 en HANRt339);

XVII De ontwerper van Noyons' huis Wilhelminapark 59-60, J.W. Hanrath, kende veel kunstenaars en werkte met tal van beeldhouwers. Hanrath zat ook in diverse verbanden waar hij regelmatig contacten had met kunstenaars die actief waren in de bouw wereld. Het reliëf boven de voordeur van Noyons' huis was door Hanrath op diverse bouwtekeningen uit 1928 ingetekend. Op verbouwingstekeningen uit 1973, door architect J.C. Meulenbelt ten behoeve van een advocatenkantoor ingediend, is het reliëf nog ingetekend. Bij Het Nieuwe Instituut (waar architect Hanraths archief berust) zijn door mij helaas geen detailtekening of naam van een uitvoerend kunstenaar van het reliëf aangetroffen.

AZU	Academisch Ziekenhuis Utrecht
HKTH	Historische Kring Tolsteeg-Hoograven
HUA	Het Utrechts Archief - www.hetutrechtsarchief.nl
TOU	Tijdschrift Oud-Utrecht - www.oud-utrecht.nl
UDS	Utrechts Documentatiesysteem - www.documentatie.org
UMU	Universiteitsmuseum Utrecht
UU	Universiteit Utrecht

- HUA-Beeldmateriaal, -Personen, -Bouwdossiers, -KvK-stukken, -Utrechts Nieuwsblad en -Archieftoegangen, vooral:
 - HUA-Toegang 822-5 • *Rooms-katholieke parochie van de Heilige Martinus te Utrecht*;
 - HUA-Toegang 726 • *H. Martinusschool aan de Twijnstraat, alsmede van bovenwoning en pakhuis, register van inkomsten en uitgaven, 1872-1877*;
 - HUA-Toegang 1007-2 • *Plaatselijke Commissie van Toezicht op het Lager Onderwijs in de gemeente Utrecht* • inventarisnummers 10681-10683;
 - HUA-Toegang 59 • *College van Curatoren van de Rijksuniversiteit Utrecht*, inventarisnummer 1834 • foto-album samengesteld bij gelegenheid van de ingebruikneming van het Fysiologisch laboratorium, Croeselaan 321, anno 1930, N.B.: het Croeselaan-adres werd in 1932 omgezet naar Vondellaan 24;
- Archieven diverse plaatsen Nederland (bijvoorbeeld 's-Hertogenbosch en Breda wat betreft E.C. Noyons);
- Regionaal Archief Zuid-Utrecht;
- Delpher-Kranten, -Tijdschriften, -Boeken en -Beeldbank Het Geheugen (E.C. en A.K.M. Noyons);
- Adresboeken Utrecht 1860-1940;
- Utrechts Documentatiesysteem;
- Utrechtse Stichting voor het Industrieel Erfgoed (USINE);
- Visser, K. (Kees) • 2005 • *De Twijnstraat, duizend jaar winkelstraat* (Gusto, Utrecht, 2005);
- Bruin, R. (Renger) de, Kam, R. (René) de, Vliet, K. (Kaj) van • 2017 • *Utrechts Verleden in vogelvlucht* (Utrecht, 2017) • p.38-39;
- Duurland, M. (Marc) • 2019 • *Archeologische begeleiding in het Twijnstraatgebied (Utrecht)* (basisrapportage Archeologie 132, Utrecht, 2019) • Afdeling Erfgoed, gemeente Utrecht • TWS07;
- Hooft, Ton • 2021 • *De kap maakt de monnik niet. Twijnstraat 65* (SteenGoed nr.68, Utrecht, 2021) • p.12 • pre-stedelijke bebouwing en pagina 14 tekening bovenaan: 16de-eeuwse houten bebouwing Twijnstraat 65;
- Dinter, M. (Marieke) van e.a. • 2017 • *Living along the limes, Landscape and settlement in the Lower Rhine Delta during Roman and Early medieval times* (Utrecht, 2017);
- Hooft, Ton • 2023 • *Historische winkelpuien Twijnstraat - puin, ondernemers erachter en hun overig nagelaten erfgoed* (SteenGoed nr.71, Utrecht, 2023) • hierin diverse pakhuizen aan de Twijnstraat aan de Werf en p.6 en verder over opkomst winkelpuien;
- Stijnman, M.J.A. (Marianne) • 1984 • *De katholieken en hun emancipatie: R.K. scholen te Utrecht in de 19e eeuw* (doctoraalscriptie, Utrecht 1984) • veel over de St. Martinusschool Twijnstraat;

- Rijnsoever, G.J. van • 1947 • *Sint Maarten in de Tolsteeg. Geschiedenis van de Sint Martinusparochie te Utrecht* (Utrecht, 1947) • St. Martinusparochie en St. Martinusschool Twijnstraat;
- Hoeve, J.A. van der • 1988 • *Inventarisatie van scholen gebouwd tussen 1850 en 1940 in de gemeente Utrecht* (Utrecht, 1988) • in opdracht van de onderafdeling Monumenten van de gemeente Utrecht;
- Vugt, J. (Joos) van • 2003 • *Frateronderwijs - beter onderwijs! Een beknopte geschiedenis van de Fraters van Utrecht, 1873-2002* (Tijdschrift Oud-Utrecht, april 2003) • p.34-39, hierin vooral p.35;
- Santen, B. (Bettina) van • 2007 • *Scholen en schoonheid. Tweehonderd jaar Utrechtse basis-scholen* (Utrecht, 2007);
- Boekholt, P.Th.F.M., Booy, E.P. de • 1987 • *Geschiedenis van de school in Nederland vanaf de middeleeuwen tot aan de huidige tijd* (Van Gorcum, Assen/Maastricht, 1987);
- Hoof, Ton • *Vader en zoon Noyons, onderwijs en onderzoek in hart en nieren* (Tijdschrift Oud-Utrecht, augustus 2024) • p.22-26;
- Diepen, H. (Henk) van • 2004 • Aanzet Voor Hoograven, Tolsteeg (...) • aanzetnet.nl/2013/04/18/interview-met-jan-verheul-november-2004 • interview met Jan Verheul uit Tolsteeg over hoveniersfamilies aldaar en Abstede;
- Jongerius, R. (Robbert) • 2023 • *Vergeeten groente. Geschiedenis van groenteteelt door de ogen van de hoveniers* (Utrecht, oktober 2023);
- Hulzen, A. van • 1987 • *Utrecht en het verkeer 1850-1910* (Utrecht 1987);
- Hulzen, A. van • 1978 • *Utrecht op oude foto's - Van de Weerd naar Tolsteeg* (Utrecht, 1978);
- Gispen, W.H. (Willem Hendrik) • 2011 • *Rockefeller en Utrecht, steekspel om het grote geld* (Beilen, 2011) • A.K.M. Noyons en het driehoeksschaakspel met UU en Den Haag ter verbetering huisvesting universitaire laboratorium fysiologie • Gispen putte onder andere uit archieven en gesprekken in het Rockefeller Archive Center, Sleepy Hollow, New York, USA;
- Gispen, W.H. (Willem Hendrik) • 2011 • 'Roaring Twenties' in Utrecht • uit het archief van professor Noyons (Nieuwsbrief Stichting Academisch Erfgoed - Thema Hoogleraar-archieven van oktober 2011, nummer 31) • www.academischerfgoed.nl/wp-content/uploads/2013/11/nieuwsbrief_SAE_special_31.pdf;
- Muller, S. Fz. • 1956 • *De universiteitsgebouwen te Utrecht* (Groningen, 1956) • onder andere over de laboratoria fysiologie en chemische fysiologie aan de Vondellaan;
- Dunk, H.W. von der e.a. • 1986 • *Tussen ivoren toren & grootbedrijf, Utrechtse Universiteit 1936-1986* (Maarsse/ Utrecht, 1986);
- Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis: Nederlandse persoonlijkheden (A.K.M. Noyons) en Biografisch Woordenboek van Nederland 1880-2000 (W.G. van de Hulst);
- Hulst, W.G. van de • 1948 • *De boom groeide. Tweehonderd jaar Ned. Herv. Gem.-scholen te Utrecht 1748-1948, met tekeningen van W.G. van de Hulst Jr., erven J. Bijleveld* (Utrecht, 1948);
- Blog/website Oorlogsdagboek Leuven • www.oorlogsdagboekleuven.be/?s=noyons • wat betreft A.K.M. Noyons;
- Verleyen, M. (Misjoe), Meyer, M. (Marc) de • *Augustus 1914. België op de vlucht* (Antwerpen, 2013);
- Website De Eerste Wereldoorlog 1914 - 1918 • wereldoorlog1418.nl/ooggetuigen-eerste-wereldoorlog/mokveld-leuven.html;
- Het Vaderland: staat- en letterkundig nieuwsblad, diverse artikelen (onder andere d.d. 08-09-1914, bulletin Tweede Avondblad, artikel: *De oorlog* • hierin Prof. Noyons en zijn vrouw.

De auteur heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen.

Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot het Utrechts Monumentenfonds wenden.

02 Ligging Twijnstraat 49 en 51

- 2.1 Poortman, B. (Bert) • 2024 • *Huisnummerplattegrond met Twijnstraat 49 en 51* [Kaart] • Bewerking van een groter geheel (met als basis het UDS, naar de toestand per 2021)

03 Sint Martinusschool, 1872-1915

- 3.1 Roode, N.J.W. (Nicolaas Johannes Wilhelmus) de, graficus • ca. 1870 • *Zijne doorl. hoogwaardigheid M.gr Andreas Ignatius Schaepman, / Aartsbisschop van Utrecht, / Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw* [Prent, litho] • HUA-Beeldbank, catalogusnummer 32062
- 3.2 1862 • [Advertentie] • Nieuwe Rotterdamsche courant - Staats-, handels-, nieuws- en advertentieblad, d.d. 04-01-1862 • Delpher-Kranten
- 3.3 Vermeulen, D.C. (Dominique) • 2024 • *Voorgevels Twijnstraat 49 en 51 na verbouwing 1872* [Tekening] • Basis: vooral HUA-Bouwdossier, HUA-Beeldbank, catalogusnummer 2562 en twee luchtfoto's HUA uit 1927
- 3.4 Vermeulen, D.C. (Dominique) • 2024 • *Dakplattegrond, situatie 1872* [Kaart] • Basis: vooral Minuut 1832, kadastrale Hulpkaarten, HUA-Bouwdossier en twee HUA luchtfoto's uit 1927 wat betreft de Twijnstraat casco's
- 3.5 Vermeulen, D.C. (Dominique) • 2024 • *Twijnstraat 49 vanaf verbouwing 1872* [Tekening] • Basis: tekening schoolinspectie 1895, Minuut 1832 en HUA-Bouwdossiers
- 3.6 Aerocarto, K.L.M., fotograaf • 1927 • [Foto] • HUA-Beeldbank, catalogusnummer 67757 • Bewerking door Vonk, P. (Patrick) • 2024
- 3.7 Aerocarto, K.L.M., fotograaf • 1927 • [Foto] • HUA-Beeldbank, catalogusnummer 84741 • Bewerking door Vonk, P. (Patrick) • 2024
- 3.8 Vermeulen, D.C. (Dominique) • 2024 • *Voorgevels Twijnstraat 49 en 51 vanaf verbouwing 1897* [Tekening] • Basis: HUA-Bouwdossier en HUA-Beeldbank, catalogusnummer 2562
- 3.9 Vermeulen, D.C. (Dominique) • 2024 • *Gevel Twijnstraat aan de Werf vanaf verbouwing 1897* [Tekening] • Basis: HUA-Bouwdossier en HUA-Beeldbank, catalogusnummer 86860
- 3.10 maker N.N. • ca. 1900-1905 • [Prentbriefkaart] • HUA-Beeldbank, catalogusnummer 2562
- 3.11 Moesman, F.A., fotograaf • 1915 • [Foto] • HUA-Beeldbank, catalogusnummer 86860
- 3.12 Vermeulen, D.C. (Dominique) • 2024 • *Dakplattegrond, situatie 1897* [Kaart] • Basis: Minuut 1832, kadastrale Hulpkaarten, HUA-Bouwdossiers en twee HUA luchtfoto's uit 1927
- 3.13 maker N.N. • 1905 • [Foto] • bron N.N. • in 2021 van P. (Peter) Sprangers/HKTH ontvangen
- 3.14 Poortman, B. (Bert) • 2024 • *Samengestelde kaart uit circa 1900 met de locaties van hoveniers met de achternamen Jongerius, Verheul en Agterberg* [Kaart]
- 3.15 maker N.N. • 1912 • [Foto] • bron N.N. • in 2021 van P. (Peter) Sprangers/HKTH ontvangen
- 3.16 maker N.N. • jaartal N.N. • [Foto] • HUA-Beeldbank, catalogusnummer 121077
- 3.17 maker N.N. • jaartal N.N. • [Foto] • Onderwijsmuseum, Dordrecht • indebuurt • www.indebuurt.nl/dordrecht/doen/geschiedenis-wordt-onderwijs-hip-in-het-onderwijsmuseum~49789

- 3.18 maker N.N. • rond 1900 • [Foto] • De Noyons/Noijons genealogie • www.nojes.home.xs4all.nl/genealogie
- 3.19 Van Tresling en Co., lithograaf • ca. 1870 • *Kruidenierswinkel, serie Plantenrijk* [Schoolplaat] • Boekned.nl • www.boekned.nl
- 3.20 Hoevenaar J. (Josef), illustrator • ca. 1900 • *De straat in de stad, serie Ambachten* [Schoolplaat] • Oude schoolkaarten • www.oudeschoolkaarten.be
- 3.21 maker N.N. • ca. 1986 • *E.C. Noyons* [Foto] • HUA-Beeldbank, catalogusnummer 105887
- 3.22 Hanau, K.H., tekenaar • 1899 • [Tekening] • HUA-Beeldbank, catalogusnummer 31661
- 3.23 Goosen, D.C., fotograaf • 2011 • [Foto] • HUA-Beeldbank, catalogusnummer 819062
- 3.24 Fotodienst GAU, fotograaf • 1988 • [Foto] • HUA-Beeldbank, catalogusnummer 67957
- 3.25 [Foto] • Portretfoto van Adriaan Karel Marie Noyons, gewoon hoogleraar Physiologie vanaf 1928 • collectie UMU • inventarisnummer 0285-3966
- 3.26 Luns, H.M. • 1941 • [Schilderij] • Portret van Adriaan K.M. Noyons, gewoon hoogleraar Physiologie vanaf 1928 • Gefotografeerd door Rothengatter, P. (Peter) (Het FotoAtelier) • collectie UMU, inventarisnummer UG-3534
- 3.27 Utrechts Persbureau, het, fotograaf • 1941 • [Foto] • HUA-Beeldbank, catalogusnummer 97464
- 3.28 Blitz en Zn, E.A. van, fotograaf • ca. 1890 • [Foto] • HUA-Beeldbank, catalogusnummer 79447
- 3.29 maker N.N. • 1930 • *Magazijn van Tandheeldkundige benodigdheden van de Firma G.J. & D. Tholen te Utrecht. Arch. Alb. Kool B.N.A. te Utrecht.* [Foto] • HUA-Beeldbank, catalogusnummer 220346
- 3.30 HUA-Toegang 59 • College van Curatoren van de Rijksuniversiteit Utrecht, inventarisnummer 1834 • Foto-album samengesteld bij gelegenheid van de ingebruikneming van het Fysiologisch laboratorium, Croeselaan 321, 1930 • www.hetutrechtsarchief.nl/collectie/609C5BB13CCA4642E0534701000A17FD
- 3.31 Fotodienst GAU, fotograaf • 1992 • [Foto] • HUA-Beeldbank, catalogusnummer 85496
- 3.32 Blitz en Zn, E.A. van, fotograaf • 1928 • [Foto] • HUA-Beeldbank, catalogusnummer 43162
- 3.33 HUA-Toegang 59 • College van Curatoren van de Rijksuniversiteit Utrecht, inventarisnummer 1834 • Foto-album samengesteld bij gelegenheid van de ingebruikneming van het Fysiologisch laboratorium, Croeselaan 321, 1930 • www.hetutrechtsarchief.nl/collectie/609C5BB13CCA4642E0534701000A17FD
- 3.34 Zuiden, Foto- pers- en filmbureau Het, fotograaf • 1939 • [Foto] • HUA-Beeldbank, catalogusnummer 833410

04 Gebruik panden na vertrek school, periode 1915-1934

- 4.1 1919 • [Advertentie] • brochure *Eigen Haard - Van verloren terrein en nieuwe kansen* • 45ste Jaargang, 8 maart 1919, nr. 10 • Delpher-Boeken • resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB31:034603000
- 4.2 Schumaker, J.H., fotograaf • 1910 • [Foto] • HUA-Beeldbank, catalogusnummer 98385 • Uitsnede van grotere foto
- 4.3 1893 • [Advertentie] • *De Leerdamsche Courant*, d.d. 29-3-1893
1893 • [Advertentie] • *De Vijfheerenlanden*, d.d. 1-4-1893
Beide via Regionaal Archief Zuid-Utrecht • www.razu.nl
- 4.4 1928 • [Advertentie] • *Het Nieuws* • p.131 • Regionaal Archief Zuid-Utrecht • www.razu.nl
- 4.5 1932 • [Advertentie] • *Utrechtsch Nieuwsblad*, d.d. 20-5-1932 • HUA-Kranten
- 4.6 1929 • [Advertentie] • *Utrecht in Woord en Beeld*, d.d. 27-12-1929 • Delpher-Tijdschriften

- 4.7 1929 • [Advertentie] • Utrecht in Woord en Beeld, d.d. 21-06-1929 • Delpher-Tijdschriften
- 4.8 1931 • [Artikel] • Utrechtsch Nieuwsblad, d.d. 6-8-1931 • HUA-Kranten
- 4.9 1931 • [Advertentie] • Utrechtsch provinciaal en stedelijk dagblad, d.d. 31-07-1931 • Delpher-Kranten
- 4.10 1933 • [Artikel] • Utrechtsch provinciaal en stedelijk dagblad, d.d. 30-09-1933 • Delpher-Kranten

05 Enorme brand, juli 1934

- 5.1 1934 • [Foto uit artikel] • Utrechtsch Nieuwsblad, d.d. 25-7-1934 • p.9 • HUA-Kranten
- 5.2 1934 • [Foto bij artikel] • De Tijd, d.d. 26-7-1934 • Delpher-Kranten
- 5.3 1934 • [Foto bij artikel] • Het Volk, d.d. 26-7-1934 • Delpher-Kranten
- 5.4 Pol, A. van de, fotograaf/tekenaar/graficus • 1934 • [Tekening] • HUA-Beeldbank, catalogusnummer 30472 • Uitsnede van grotere tekening

06 Nieuwbouw, 1935

- 6.1 Vermeulen, D.C. (Dominique) • 2024 • *Voorgevels Twijnstraat 49 en 51, nieuwbouw 1935* [Tekening] • Bron gevelaanzicht HUA-Bouwdossier
- 6.2 Vermeulen, D.C. (Dominique) • 2024 • *Dakplattgrond, situatie 1935* [Kaart] • Basis: Minuut 1832, kadastrale Hulpkaarten en HUA Bouwdossier
- 6.3 Gemeentearchief Utrecht, fotograaf • 1973 • [Foto] • HUA-Beeldbank, catalogusnummer 71741
- 6.4 Hooft, T. (Ton), auteur • 2021 • [Foto] • d.d. 16-12-2021

07 Gebruik panden vanaf 1935

- 7.1 1935 • [Artikel] • Utrechtsche courant, d.d. 24-09-1935 • Delpher-Kranten
- 7.2 1935 • [Artikel] • Utrechtsch Nieuwsblad, d.d. 24-09-1935 • HUA-Kranten
- 7.3 1938 • [Advertentie] • Utrechtsch Nieuwsblad, d.d. 16-12-1938 • HUA-Kranten
- 7.4 1879 • [Advertentie] • Nieuw adresboek van de stad Utrecht 1879 • Delpher-Tijdschriften
- 7.5 Coers & Roest, Arnhem, lithograaf • 1912 • [Nota] • HUA-Beeldbank, catalogusnummer 711840
- 7.6 1936 • [Advertentie] • Utrechtsch Nieuwsblad • HUA-Kranten
- 7.7 1956 • [Advertentie] • Nieuw Utrechtsch dagblad • Delpher-Kranten
- 7.8 1967 • [Advertentie] • Utrechtsch Nieuwsblad • HUA-Kranten
- 7.9 Fotodienst GAU, fotograaf • 1988 • [Foto] • HUA-Beeldbank, catalogusnummer 71748
- 7.10 maker N.N. • 21ste eeuw • [Foto] • Ventu • www.ventu.nl (digitaal aanbodsysteem van commercieel onroerend goed)

Bijlage #1 Bouwkundige aanvullingen

- B.1 Vermeulen, D.C. (Dominique) • 2024 • *Twijnstraat 49 na verbouwing 1872* [Tekening]
- B.2 Reijssen, J.A. • 1872 • *Doorsnede over voorgevel behorend bij de bouw aanvraag uit 1872 door J.A. Reijssen* [Tekening] • HUA-Bouwdossier • Annotatie en voorzien van kleur door Vermeulen, D.C. (Dominique) • 2024
- B.3 Vermeulen, D.C. (Dominique) • 2024 • Bewerkt en ingekleurd (details bij tekening)
- B.4 Vermeulen, D.C. (Dominique) • 2024 • Ingekleurd (details bij tekening)
- B.5 Vermeulen, D.C. (Dominique) • 2024 • *Voorgevel en casco 1872* [Tekening]
- B.6 Vermeulen, D.C. (Dominique) • 2024 • *Idem 1897* [Tekening]

- B.7 Vermeulen, D.C. (Dominique) • 2024 • *idem 1935* [Tekening]
- B.8 Vermeulen, D.C. (Dominique) • 2024 • *Dakplattegrond, situatie 1872* [Kaart] • Basis: vooral Minuut 1832, kadastrale Hulpkaarten, HUA-Bouwdossier en twee HUA luchtfoto's uit 1927 wat betreft de Twijnstraat casco's
- B.9 Vermeulen, D.C. (Dominique) • 2024 • *Dakplattegrond, situatie 1897* [Kaart] • Basis: Minuut 1832, kadastrale Hulpkaarten, HUA-Bouwdossiers en twee HUA luchtfoto's uit 1927
- B.10 Vermeulen, D.C. (Dominique) • 2024 • *Dakplattegrond, situatie 1935* [Kaart] • Basis: Minuut 1832, kadastrale Hulpkaarten en HUA Bouwdossier

Bijlage #2 Diaconieschool No. 1

- B.11 Venne, J. van de • 18de eeuw • *Houtsnede van J. van de Venne, 18de eeuw* [Houtsnede] • Rijksmuseum, Amsterdam • Gepubliceerd in Boekholt/1987 • p.31
- B.12 Damschreuder, J.J.M. (Jan Jacobus Matthijs) • 1876 • *De school* [Olieverfschilderij] • particulier bezit
- B.13 aannemelijkerwijs Hulst Jr., W.G. van de • jaartal N.N. • [Tekening] • De boom groeide... • Hulst/1948 • p.41
- B.14 maker N.N. • ca. 1910 • [Foto] • Biografisch Woordenboek van Nederland 1880-2000 • KNAW • resources.huylgens.knaw.nl/bwn1880-2000/lemmata/bwn4/hulst

Bijlage #3 Eduard Christiaan Noyons (1846-1926)

- B.15 1912 • [Knipsel] • Collectie Veenhuijzen, Centraal Bureau voor Genealogie, Den Haag • Het Geheugen (Delpher) • resolver.kb.nl/resolve?urn=urn:gvn:CBG01:15585
- B.16 1918 • [Advertentie] • Vrij België, d.d. 01-11-1918 • jaargang 4, no. 167 • Delpher-Tijdschriften
- B.17 deze set boekjes is anno 2024 bij twee webwinkels voor gebruikte boeken (ad € 40) te koop (zie www.boekwinkeltjes.nl/b/191360321/Nieuwe-schrijfcursus-voor-de-Lagere/ en www.2uiltjes.nl/db/boeken.php?show=37&type=bk&id=)

Bijlage #4 Adriaan Karel Marie Noyons (1878-1941)

- B.18 Vogelsang, W. Prof. dr. • jaar N.N. • [Tekening] • Potloodtekening van Adriaan Karel Marie Noyons, gewoon hoogleraar Physiologie vanaf 1928. Gemaakt door Prof. Dr. W. Vogelsang • collectie UMU, inventarisnummer 0285-39832
- B.19 Vandevorst, K. (Kris), fotograaf • 2004 • *Instituut voor Fysiologie, Leuven Dekenstraat 4-6* [Foto] • Beeldbank Vlaanderen • id.erfgoed.net/afbeeldingen/108799
- B.20 StijnDM • CC BY-SA 4.0 • Wikimedia • commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=53981647
- B.21 maker N.N. • 1914 • [Foto] • Leo XIII seminarie • <https://www.leoxiii seminarie.org/sint-thomashospitaal.html>
- B.22 HUA-Bouwtekeningen, uitsnede • Herziene bouwtekening d.d. 21-05-1928 • HUA-Bouwdossiers
- B.23 Gemeentearchief Utrecht, fotograaf • 1973 • [Foto] • HUA-Beeldbank, catalogusnummer 73772

21/2024

TWENTIGST 99-51 A-1097
DE
WIEFF

